

พลวัต: ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก

ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

คำนำ

พลวัต : แห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นเอกสารองค์ความรู้ ภายใต้โครงการจัดเก็บข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นข้อมูลที่ทีมงานสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้จัดทำขึ้นจากการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนรุ่นหลังได้เรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน

ทั้งนี้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้สนใจทั้งหลาย นำองค์ความรู้นี้ไปเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและเล็งเห็นถึงคุณค่าของร่องรอยทางวัฒนธรรมที่คนในอดีตได้สร้างไว้ต่อไป

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม	
เรื่อง พลวัต: แห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก	๑
วัตถุประสงค์	๑
ขอบเขต	๑
เป้าหมาย	๑
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑
พลวัต: แห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์	๒
ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงก่อน พ.ศ. ๒๕๕๐	๓
ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงแห่งการฟื้นฟู (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖)	๑๔
แนวทางการนำไปปฏิบัติใช้	๖๐
ข้อเสนอแนะ	๖๐
บรรณานุกรม	๖๑
ภาคผนวก รายละเอียดรายวิชา (มคอ. ๓) ที่ใช้บูรณาการ	๖๒

องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม
เรื่อง พลวัต: แห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก
ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นการเสาะหา รวบรวม จัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่มีประสบการณ์ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านประเพณีพื้นบ้าน การแห่งปราสาทผึ้ง บ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์
๒. เพื่อจัดทำเป็นเล่มองค์ความรู้สำหรับเผยแพร่ให้แก่เยาวชนและผู้ที่มีความสนใจศึกษาเรียนรู้

ขอบเขต

ศึกษาประวัติความเป็นมาในแต่ละยุคสมัยของประเพณีการแห่งปราสาทผึ้ง ของชุมชนบ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์

เป้าหมาย

จัดเก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม เรื่อง พลวัต: แห่งปราสาทผึ้ง บ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม เรื่อง พลวัต: แห่งปราสาทผึ้ง บ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์
๒. ได้สืบสานและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านจังหวัดเพชรบูรณ์ เรื่อง พลวัต: แห่งปราสาทผึ้ง บ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอลำลูก จังหวัดเพชรบูรณ์นำองค์ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่สู่ชุมชน
๓. ได้องค์ความรู้สำหรับนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอน

พลวัต: แห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอห่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

งานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแกเป็นประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตามแบบประเพณีของชาวลาว มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนา ถือนครองกันตามหลัก ฮีต ๑๒ มาตั้งแต่โบราณ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองนี้ ความเจริญนั้นนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางด้านภาษา วรรณกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

แต่เมื่อเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครันของบ้านท่ากกแก ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม การจราจร ระบบโทรคมนาคม การสื่อสารและการประปา ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในเรื่องของ การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อที่จะได้มีกำไรเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้คุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวดีขึ้นด้วย

เดิมงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแก เป็นงานประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และจัดขึ้นในวันออกพรรษา ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี (นายบุญโฮม มาสี, ๒๕๖๒ : สัมภาษณ์) จากผลกระทบดังกล่าว ส่งผลให้งานประเพณีของท้องถิ่น คือ งานประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ถูกลดความสำคัญลงจนกระทั่งมีการรวมกลุ่มโดยการนำของพระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี ได้ก่อตั้งชมรมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลม้งบ้านท่ากกแก เพื่อฟื้นฟูงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแกขึ้นมาอีกครั้ง จนทำให้กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญของงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง

ซึ่งจะสังเกตได้ว่า งานประเพณีของชุมชนบ้านท่ากกแกในรอบปีมีอยู่หลากหลาย แต่ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษางานประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง เนื่องจากเดิมการจัดงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก เป็นงานประเพณีที่เกิดจากความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อพระพุทธศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ จนกระทั่งก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทำให้งานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแกถูกลดความสำคัญลง เป็นเพียงการจัดงานให้มีตามประเพณีดั้งเดิม

ต่อมาเมื่อมีการฟื้นฟูงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง จากคนในชุมชนจนกลายเป็นประเพณีที่เริ่มเป็นที่รู้จักของหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานประเพณี ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า กระบวนการฟื้นฟูงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแกมีขั้นตอนอย่างไร และกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนขับเคลื่อนงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก ประกอบด้วยใครบ้าง

การเก็บข้อมูลได้ทำการลงพื้นที่สำรวจบริบทชุมชนบ้านท่ากกแก โดยเข้าร่วมในกิจกรรมของงานประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ทุกขั้นตอน ในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เช่น การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดงาน จัดทำปราสาทผึ้ง และสิ่งของที่ใช้ในงาน การเข้าร่วมขบวนแห่งปราสาทผึ้ง และการ

ทอดกฐิน อีกทั้งยังได้ร่วมงานประเพณีอื่นๆ ในชุมชนบ้านท่ากกแก เช่น งานประเพณีบุญข้าชะ งานบุญพระเวสเทศน์มหาชาติ และประเพณีไหลเรือไฟ ทั้งนี้ได้มีโอกาสพูดคุยกับกลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าอาวาสชาวบ้านและเยาวชนที่เข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

จากการพูดคุยและสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน หลักฐานทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปกรรมที่ตั้งอยู่ในชุมชนรวมถึงองค์ประกอบทางด้านประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมในรอบปีของชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากข้อมูลการลงพื้นที่ภาคสนามแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนทั้งจากเอกสารหลักฐานชั้นต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์บริบทชุมชน วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม นำมาสังเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปพลวัตของงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง โดยได้สรุปเป็นประเด็นไว้ดังนี้

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงก่อน พ.ศ. ๒๕๕๐

ในอดีตชุมชนบ้านท่ากกแก มีวิถีการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับแบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน วิถีการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่จะทำนาปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินภายในครัวเรือน และเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร หากินตามฤดูกาล อาชีพของชาวบ้านท่ากกแกจึงเป็นการเกษตรแบบพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก ชุมชนให้ความสำคัญกับสุขภาพและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและที่ดิน เนื่องจากชุมชนยังคงพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในการใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ชาวบ้านให้ความสำคัญกับงานประเพณีของท้องถิ่น เป็นประเพณีเก่าแก่ตามแบบประเพณีของชาวลาว คือ ฮีต ๑๒ (ประเพณี ๑๒ เดือน) ที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติ รวมถึงพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่จะถูกจัดขึ้นทุกเดือนเป็นประจำทุกปี ชาวบ้านนิยมหยุดงานในช่วงงานบุญ เพื่อที่จะเข้าร่วมงานประเพณีของท้องถิ่น

งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา ว่าการทำบุญด้วยการถวายปราสาทผึ้ง (ตันผึ้ง) เป็นบุญกุศลสูงส่ง ดังนั้น ในการถวายทานให้แก่ผู้ตายในงานแจกข้าว (งานทำบุญให้ผู้ตาย) เมื่อถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์แล้ว ก็ถวายปราสาทผึ้งเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้วายชนม์ (พระสมุโฆสกาล ภัทรมุณี, ๒๕๖๒ : สัมภาษณ์) นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์สำคัญ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงอภิรกรรมปฏิกรณ์แก่พุทธมารดาจนกระทั่งบรรลุนิโรธดับ เมื่อถึงกำหนดเสด็จกลับสู่เมืองมนุษย์ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวัน “มหาปวารณาออกพรรษา” พระอินทร์จึงเนรมิตบันไดขึ้น ๓ ชนิด คือ บันไดทอง บันไดเงิน และบันไดแก้วมณี ก่อนเสด็จลงพระพุทธเจ้าประทับยืนบนยอดเขาสิเนรุราช เพื่อทรงทำ “โลกนิรณปาฏิหาริย์” โดยทรงแลดูเบื้องบนปรากฏมีเนินเป็นอันเดียวกันถึงพรหมโลกทรงแลดูข้างล่างก็ปรากฏมีเนินเป็นอันเดียวกันถึงอเวจีนคร ทรงแลดูรอบทิศจักรวาลหลายแสนโกฏีกี่ปรากฏเป็นเนินเดียวกัน (หมายถึงสวรรค์มนุษย์และนรกต่างมองเห็นซึ่งกันและกัน) จึงเรียกวันนี้ว่า “วันพระเจ้าเปิดโลก”

ครั้นพระพุทธองค์เสด็จถึงประตูเมืองสังกัสสนคร นาค มนุษย์และเปรตนรกต่างก็ขึ้นชมปลื้มปิติในพระพุทธบารมี เกิดความเลื่อมใสในบุญกุศลจนเกิดจินตนาการเห็นปราสาทสวยงามใครจะไปอยู่ จึงรู้ชัดว่าการที่จะได้ไปในอยู่ปราสาทอันสวยงามนั้นต้องสร้างบุญกุศล ประพฤติปฏิบัติในศีลธรรมอันดี ทำบุญตักบาตร

สร้างปราสาทกองบุญนั้นในเมืองมนุษย์เสียก่อน (สิริวิมล คำคลี, ๒๕๕๕) โดยรูปแบบและขั้นตอนการจัดงาน ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ในอดีต ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลและสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงนี้เป็นการจัดงานแบบดั้งเดิม ตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาจาก บรรพบุรุษชาวลาว โดยผู้มีจิตศรัทธาจะรับเป็นเจ้าภาพ (ผู้รับเป็นเจ้าของงานในพิธี) ในการจัดงาน ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง แล้วจะทำการบอกบุญให้แก่เพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกัน ให้มาช่วยกันทำต้น ปราสาทผึ้งที่บ้านเจ้าภาพ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะช่วยกันนำข้าวของเครื่องใช้ในพิธี ตลอดจนพืชผักต่างๆ นำมา ช่วยงาน การจัดงานเป็นการจัดทำ ตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง และนำไปถวายที่วัดให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว การ แห่ปราสาทผึ้งนิยมแห่ทางเรือ เนื่องจากเส้นทางการคมนาคมเป็นทางล่อเกวียน ฤดูฝนจะมีโคลนตมมาก พอ ถึงฤดูแล้งก็จะมีฝุ่นมากเช่นกัน

๑. กำหนดจัดงาน

กำหนดจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง นิยมจัดขึ้นช่วงวันออกพรรษา หรือวันมหา ปวารณา รูปแบบของปราสาททรงโบราณเป็นทรงพระธาตุเหลี่ยม โดยมีความเชื่อกันว่า การทำต้นผึ้ง หรือ ปราสาทผึ้ง ทำเพื่อเป็นพุทธบูชา และให้กุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านที่มีความปรารถนาที่จะเป็นเจ้าภาพ ใน งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง แจ้งความจำนงค์กับพระภิกษุสงฆ์ และปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับผู้นำ ชุมชนถึงกำหนดการในการแห่ต้นผึ้งไปถวายที่วัด จากนั้นก็จะบอกบุญและนัดแนะช่วยกันตกแต่งต้นปราสาท ผึ้งที่บ้านของเจ้าภาพ

๒. การจัดเตรียมสถานที่ ตกแต่งต้นปราสาทผึ้งและอุปกรณ์ที่ใช้ในงาน

๒.๑ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดงาน ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกันกับเจ้าภาพ ได้บอกบุญให้มาช่วยกันจัดทำต้นปราสาทผึ้ง หลังจากไปร่วมทำบุญที่วัดแล้ว จะมารวมตัวกันที่บ้านของเจ้าภาพ การจัดหาอุปกรณ์ในการทำต้นปราสาทผึ้ง เจ้าภาพและเพื่อนบ้านจะช่วยกันจัดเตรียมไว้ก่อนวันงาน ซึ่ง ประกอบไปด้วย ไม้ไผ่ จำนวน ๕ ลำ ได้จากป่าในหมู่บ้าน ซึ่งฝ่ายชายจะไปช่วยกันตัดมาเตรียมไว้ รังผึ้งที่ทิ้งร้าง ไปแล้ว ตันกล้วย จำนวน ๒ ตัน ตัดจากข้างบ้าน เนื่องจากในอดีตชาวบ้านนิยมปลูกพืชผักไว้ข้างบ้าน สำหรับ รับประทานในครัวเรือน ส่วนข้าวตอกดอกไม้ จัดเตรียมไว้สำหรับตกแต่งต้นผึ้ง ใจไหม เครื่องไทยธรรมและ เครื่องผ้าป่าเจ้าภาพจะเป็นผู้จัดเตรียม

๒.๒ การทำต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้ง การแบ่งหน้าที่ในการทำต้นปราสาทผึ้งนั้น จากการ สัมภาษณ์กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ จำนวน ๑๐ คน สามารถสรุปได้ว่า มีการแบ่งหน้าที่ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ รับผิดชอบในการทำต้นปราสาทผึ้ง ฝ่ายชายจะรับผิดชอบ เนื่องจากฝ่ายชายจะมีทักษะในด้านการขึ้นโครง ปราสาท และจำเป็นต้องใช้แรงในการมัดโครงให้มั่นคงแข็งแรง การทำโครงปราสาทผึ้งจะนำไม้ไผ่มาขึ้นโครง และ ใช้ไม้ไผ่แกมมาฉีกและผ่าแบ่งเป็นเสี้ยวเล็กๆ ขนาดประมาณ ๑ นิ้ว นำแต่ละชิ้นที่ผ่าไว้ ลอกใช้แต่ส่วนเปลือก โดย ใช้มีดคมๆ เหลาหรือขูดเนื้อไม้ออกและเหลาแต่ส่วนเปลือกบางๆ และเหนียว มาสานเป็นโครงปราสาท จากนั้น นำกาบกล้วยที่มีการแทงหยวกเป็นลวดลายสวยงาม กาบกล้วยที่ใช้ในงานแทงหยวกจะใช้ต้นกล้วยที่ยังสาวไม่มี ลูก จะทำให้กาบกล้วยมีความเหนียว ไม่หักง่าย เมื่อได้ต้นกล้วยมาแล้ว จะนำมาตัดเป็นท่อนให้มีขนาดความยาว

ตามที่ต้องการ จากนั้น ก็จะลอกกาบกล้วยออกเป็นกาบๆ เวลาลอกต้องลอกด้วยความประณีต เพื่อไม่ให้กาบกล้วยชำหรือแตก กาบกล้วยที่ลอกออกมาแล้วจะถูกนำมาคัดเลือกขนาดความกว้างของกาบที่เท่ากัน สีที่ใกล้เคียงกัน เพื่อนำไปแทงลายอย่างเดียวกันให้มีลวดลายสวยงาม แล้วนำมาโอบกับโครงไม้แล้วมัดด้วยเส้นตอก เส้นตอกจะได้จากการเอาไม้ไผ่มาผ่าออกเป็นชิ้นๆ แล้วใช้มีดจักไม้ไผ่ออกเป็นเส้นเล็กๆ แล้วเหลาให้เรียบ เราจะเรียกวิธีการนี้ว่า “จักตอก” ซึ่งรูปแบบของปราสาทผึ้งของผู้ที่รับเป็นเจ้าภาพแต่ละคนนั้น ไม่ว่าจะป็นรูปแบบ และขนาดก็จะแตกต่างกันออกไป

ส่วนที่ ๒ คือ ส่วนที่รับผิดชอบในการจัดทำดอกผึ้งและตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้รับผิดชอบ โดยการนำขี้ผึ้ง ที่ได้จากการเอารังผึ้งที่ผึ้งทิ้งรังไปหมดแล้วมาใส่ลงไปในหม้อต้มน้ำที่เดือดจัด ไขในรังผึ้งจะละลายออกมาเป็นรังผึ้งและจึงช้อนเอารังออก จากนั้นปล่อยให้ขี้ผึ้งเย็น ขี้ผึ้งจะจับตัวลอยอยู่บนน้ำ ซึ่งสามารถจับยกออกมาได้เลย แต่ขี้ผึ้งที่ได้ยังไม่สะอาดเพราะมีสิ่งเจือปนอยู่ ต้องนำไปต้มอีกครั้ง เมื่อละลายเป็นของเหลวก็กรองเอาสิ่งสกปรกออก ก็จะได้ขี้ผึ้งที่สะอาดบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น (นางหนูทอง แสงดวง, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

จากนั้น ฝ่ายหญิงจะแบ่งกลุ่มในการตกแต่งปราสาทผึ้ง คือ กลุ่มที่เตรียมพิมพ์สำหรับทำดอกผึ้ง คุณยายสังเวียน สุนลี (๒๕๖๒: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ในการทำพิมพ์สำหรับทำดอกผึ้งนิยมใช้ผลมะละกอดิบมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้ สาเหตุที่เลือกใช้มะละกอดิบ เนื่องจากเนื้อมะละกอจะแข็ง และมีผิวที่เรียบ สามารถที่จะแกะสลักลายและทำให้ดอกผึ้งหลุดออกจากพิมพ์ได้ง่าย แล้วใช้ไม้เสียบที่พิมพ์มะละกอเพื่อสะดวกในการจับเมื่อทำพิมพ์สำหรับทำดอกผึ้งเสร็จ กลุ่มนี้ก็จะทำเกสรดอกผึ้งต่อ โดยใช้ขมิ้น (ขมิ้นเป็นพืชสมุนไพรที่มีคุณสมบัติให้ความเย็น เพราะจะทำให้ดอกผึ้งชุ่มชื้นตลอดเวลา และสีส้มของขมิ้นนั้นมีความสดใสสวยงาม) ปอกเปลือกแล้วหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กๆ ขนาดครึ่งเซนติเมตรใช้ไม้กลัดเป็นตัวยึดติดกับดอกผึ้ง และดอกบานไม่รู้โรย ชาวบ้านท่ากกแกให้สมญานามว่า ดอกสามปีบเหี่ยว เนื่องจากเป็นดอกไม้ที่กลีบดอกไม้หลุดร่วงง่ายๆ แม้ว่าดอกจะแก่หรือแห้งแล้วก็ตาม อีกทั้งยังมีสีส้มที่งดงาม นำมาเด็ดก้านออกแล้วนำไปติดกับดอกผึ้ง โดยใช้ไม้กลัดเป็นตัวยึดเช่นเดียวกัน

กลุ่มที่รับผิดชอบทำดอกผึ้ง จะนำขี้ผึ้งใส่กระทะตั้งไฟอ่อนๆ เมื่อขี้ผึ้งละลายแล้วจะนำแม่พิมพ์จากมะละกอที่ได้จัดเตรียมไว้ไปจุ่มลงในขี้ผึ้ง และจุ่มลงในน้ำเย็นแฉะวางเบาๆ ดอกผึ้งก็จะหลุดล่อนออกมา แล้วนำไปฝังไว้ในกระดัง หรือกระจาด เมื่อได้ดอกผึ้งครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จะนำเกสรดอกผึ้งที่ได้เตรียมไว้ตามติดกับดอกผึ้งแล้วนำไปตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง แล้วตกแต่งด้วยข้าวตอก ดอกไม้และยอดของดอกผึ้งจะนำมากเบี่ยงไปประดับไว้ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธรูปในวันออกพรรษา และเป็นการบูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ความวิจิตรของต้นผึ้งนั้น จะงามมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฝีมือของคนในท้องถิ่น เมื่อตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเครื่องไทยธรรม และเครื่องผ้าป่า ประกอบไปด้วย สมุด ดินสอ ผ้าสบงจีวร เครื่องใช้อื่นๆ และปัจจัย ประดับต้นปราสาทผึ้งอีกที

ภาพที่ ๑ ตัวอย่างต้นผึ้งในสมัยอดีตของบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

จากภาพ เป็นต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งขนาดเล็กแต่มีครบ ทุกองค์ประกอบโดยเฉพาะมีไม้คานหาม ซึ่งปกติต้นผึ้งน้อยมีน้ำหนักไม่มากจึงไม่จำเป็นต้องแบกหาม แต่การประกอบต้นผึ้งน้อยก็นิยมทำให้เหมือนต้นผึ้งใหญ่ แต่มีขนาดย่อส่วน การทำต้นผึ้งน้อยหรือต้นผึ้งจำลองนี้โดยส่วนมากจะนิยมทำขึ้นเพื่อถวายบูชาในการแก้บนประจำปีแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ แต่จะไม่มีพิธีใหญ่โตอะไรเพียงแค่ได้รักษาประเพณีตามฮีตฮอยเอาไว้เท่านั้น

๒.๓ ไต้สังคทีป เพี้ยนมาจากคำว่า ไต้ผางประทีป ใช้ทำเป็นเครื่องสักการบูชาในพระพุทธศาสนา คำว่า ผาง คือ ภาชนะดินเผาคล้ายถ้วยเล็กๆ ใช้เป็นถ้วยสำหรับใส่ขี้ผึ้งหรือน้ำมัน ไส้ของประทีปทำมาจากเส้นฝ้าย ที่ปั่นเป็นรูปตีนกา จุดบูชาในวันออกพรรษา ตามตำนานในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์โปรดพุทธมารดาเป็นการตอบแทนพระคุณจนกระทั่งบรรลุนิโรธอาบัน เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวัน “มหาปวารณาออกพรรษา” ชาวหล่มไทยหล่ม ต่างพร้อมใจกันจุดไต้สังคทีปที่หน้าบ้านตนเองเป็นเวลา ๓ และบริเวณลานวัด หรือด้านหน้าสิมหรืออุโบสถ ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและระลึกถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ภาพที่ ๒ ได้สังคหีปของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

นอกจากนี้ ยังเป็นการจุดบูชาแม่กาเผือกตามตำนานพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ ได้แก่ พระกฤษณะ พระโกนาคม พระกัศสปะ พระโคตม (พระพุทธรเจ้าองค์ปัจจุบัน) พระศรีอริยเมตไตร พระพุทธรเจ้าทั้งห้าพระองค์ได้ถือกำเนิดจากแม่กาเผือก และวันหนึ่งขณะที่แม่กาออกไปหาอาหารได้เกิดพายุทำให้ไข่ทั้งห้าฟองของแม่กาเผือกถูกพัดตกจากรังไหลไปตามแม่น้ำ มีแม่ไก่ แม่นาค แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์เก็บไปเลี้ยง

ภาพที่ ๓ แสดงให้เห็นถึงการเก็บไข่ของแม่กาเผือกทั้ง ๕ ไปเลี้ยง

ที่มา : วัดป่าทุ่งกุลาเฉลิมราช, พระพุทเจ้า ๕ พระองค์กับโพธิญาณแห่งการตื่นรู้ (ร้อยเอ็ด: เค กราฟิก, ๒๕๕๘)

ไข่ทั้งห้าฟองฟักออกมาเป็นมนุษย์เป็นเพศชาย และได้บวชเป็นฤๅษีทั้งห้าองค์ เมื่อฤๅษีทั้งห้าได้พบกัน จึงได้ถามถึงมารดาของแต่ละองค์ แต่ละองค์ก็ตอบว่า แม่ไก่เก็บมาเลี้ยง แม่นาคเก็บมาเลี้ยง แม่เต่าเก็บมาเลี้ยง แม่โคเก็บมาเลี้ยง และแม่ราชสีห์เก็บมาเลี้ยง ฤๅษีทั้งห้าองค์จึงสงสัยว่า แม่ที่แท้จริงของตนเป็นใคร จึงพากันอธิษฐานขอให้ได้พบแม่ ด้วยคำอธิษฐาน จึงทำให้ท้าวขณิกามหาพรหม ซึ่งเป็นแม่กาเผือกที่ตายไปและได้มาเกิดเป็นพรหม ทราบเหตุการณ์ทั้งหมด จึงจำแลงเพศเป็นแม่กาเผือก บินลงมาเล่าเรื่องในอดีตให้ฤๅษีทั้งห้าฟัง และได้บอกว่าหากคิดถึงแม่ ให้นำด้ายดิบมาพันเป็นดินกาจูดเป็นประทีปบูชาในวัน ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ด้วยอานิสสงส์แห่งการถวายประทีปดินกา จึงทำให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทเจ้าทั้งห้าพระองค์ (กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๓)

ภาพที่ ๔ ท้าวขภูมิภมมหาพรหมจำแลงเพศเป็นแม่กาเผือกมาพบพระเจ้าห้าพระองค์

ที่มา : วัดป่าทุ่งกุลาเฉลิมราช, พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์กับโพธิญาณแห่งการตื่นรู้ (ร้อยเอ็ด: เค กราฟิค, ๒๕๕๘)

การทำไม้สังคหิ์ในปัจจุบันของบ้านท่ากกแก คุณยายสีดา ท้าวเงิน (๒๕๕๘ : สัมภาษณ์) กล่าวว่า ชุมชนบ้านท่ากกแกนิยมใช้กะลามะพร้าวนำมาขัดจนเงา เป็นภาชนะแทนผาง (ภาชนะดินเผาคล้ายถ้วยเล็กๆ) เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อผางประทีป อีกทั้ง กะลามะพร้าวสามารถหาได้ง่ายจากภายในหมู่บ้าน จากนั้นนำฝ้ายมาพันเป็นรูปตีนกาใช้ทำเป็นไส้ การนำฝ้ายมาพันเป็นรูปตีนกาเพื่อใช้จุดบูชา นั้น เพื่อเป็นการระลึกถึงแม่กาเผือก ตามตำนานพระพุทธรเจ้าห้าพระองค์ จากนั้น เคียวเทียนให้ละลายแล้ว เทใส่กะลามะพร้าวประมาณ ๑ ใน ๓ ของขนาดกะลา จากนั้นทำฐานรอง โดยใช้ไม้ไผ่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๗ - ๑๐ เซนติเมตร ตัดเป็นท่อน ความยาวท่อนละ ๑๐ เซนติเมตร

ภาพที่ ๕ ได้สังคหิ์ของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๒.๔ หมากเบ้ง เป็นเครื่องเซ่น ที่ใช้ในพิธียกครู หรือไหว้ครู บูชาเทพเจ้าที่สูงที่สุด ประกอบไปด้วยดอกไม้ หมากพลู เป็นต้น แต่เดิมประเพณีนี้เป็นของพราหมณ์อินเดีย เมื่อไทยเรารับเอาวัฒนธรรมต่างๆ ที่ปนมากับพระพุทธศาสนา ในสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ ราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายหมากเบ้งบูชา และได้กราบทูลถามถึงอานิสงส์ของการถวายหมากเบ้งบูชาว่าเป็นประการใด พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า มีอานิสงส์เป็นลำดับขั้นตามขั้นหมากเบ้ง คือ เมื่อสิ้นชีวิตแล้วจะไปอุบัติในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราช เมื่อเคลื่อนจากสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชแล้วจะไปอุบัติขึ้นในชั้นดุสิต เมื่อเคลื่อนจากชั้นดุสิตแล้วจะไปอุบัติชั้นยามา เมื่อเคลื่อนจากชั้นยามาแล้วจะไปอุบัติชั้นนิมมานรดี เมื่อเคลื่อนจากชั้นนิมมานรดีแล้วจะไปอุบัติขึ้นในชั้นปรนิมมิตวสวัตดี จนถึงชั้นกามาวจรภพเป็นที่สุด เสวยทิพยสมบัติอยู่ในเทวโลก นาน ๙ ล้านปี มีนางเทพธิดาแวดล้อมเป็นบริวารมีวิมานอันงามวิจิตร และเมื่อมาเกิดในแดนมนุษย์ จะมีรูปร่างสิริโฉมงดงามยิ่งนัก

คำว่า เบ้ง เป็นคำที่เลื่อนเสียงไปจากคำบาลีว่า เบญ หรือ เบญจ แปลว่า ห้า รวมความจึงหมายถึง ชั้นห้า นั่นเอง การใช้หมากเบ้ง มีปรากฏในแถบกลุ่มน้ำโขง ชี มูล รวมถึงลุ่มน้ำ ปิง วัง ยม และน่าน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมในแถบสังคมลาว

หมากเบ้งในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งนั้น นอกจากจะทำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธเจ้าแล้ว ยังเป็นการบูชาดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวไทยลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน (นางหนูพิน ล้วนทอง, ๒๕๖๒ : สัมภาษณ์)

หมากเบ้ง คือ กรวย หรือ ขวย ใบตองที่ประกอบขึ้นเป็นสี่เหลี่ยมฐานกลมและประดับด้วยดอกไม้ดอกไม้นี้จะมีทั้งจะเป็นดอกไม้ขาว เช่น ดอกบานไม่รู้โรย ดอกรัก แต่ห้ามใช้ดอกสีขาวอย่างดอกจำปา และที่

สำคัญไม่ควรใช้ดอกไม้แดง เพราะถ้าหากใช้ดอกไม้แดงจะเป็นเครื่องบูชาผีไท่ ชันหมากเบ็งที่นิยมทำและใช้ในการประกอบพิธีกรรมทั้งทางพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์

การทำหมากเบ็ง คือการพับใบตองให้เป็นกรวยซ้อนกันขึ้นไป ๕ ชั้น หมายถึงชั้นทั้ง ๕ หรือที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าเบญจขันธ์ ได้แก่ **รูป** คือ ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด อันได้แก่ร่างกายและพฤติกรรม สสารและพลังงานด้านวัตถุ **เวทนา** คือ ความรู้สึก สุข ทุกข์ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาททั้ง ๕ และ **ใจ** **สัญญา** คือ ความกำหนดได้ หมายถึง อันเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์ **สังขาร** คือ คุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต **วิญญาณ** คือ การรับรู้ได้ เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้สัมผัส ได้กลิ่นได้รับรส ซึ่งทั้งหมดก็เป็นการรวบรวมขันธ์ทั้ง ๕ และสำรวมเพื่อน้อมบูชาพระรัตนตรัย แล้วประดับดอกไม้ให้สวยงาม

๒.๕ อาหารสำหรับผู้เตรียมงาน เจ้าภาพจะจัดเตรียมอาหารสำหรับผู้ที่มาช่วยทำต้นปราสาทผึ้ง นอกจากนี้ กลุ่มผู้หญิงที่มีความถนัดในเรื่องการทำอาหาร จะช่วยกันจัดเตรียมอาหาร โดยจะไปรวมตัวกันที่บริเวณห้องครัว แบ่งงานกันทำ เช่น การนึ่งข้าวเหนียว หั่นผัก หั่นหมู ไก่ และผู้ที่ทำหน้าที่ปรุงอาหารสำหรับรับประทานในตอนเที่ยง วัตถุประสงค์ในการปรุงอาหาร ผู้ที่มาร่วมงานจะนำวัตถุดิบในการปรุงอาหาร มาช่วยถือเป็นการทำบุญอีกแบบหนึ่ง วัตถุดิบที่นำมาส่วนใหญ่จะเป็น ข้าว หอม กระเทียม พริก ผักต่างๆ ที่ปลูกไว้รับประทานในครัวเรือน

๓. ลำดับพิธีในวันงาน การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแกในอดีต แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความเชื่อในหลักศาสนาและนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รวมถึงยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน อย่างเคร่งครัด การจัดงานมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ ช่วงเช้าของวันงาน ชาวบ้านในละแวกบ้านเดียวกันกับเจ้าภาพ จะมารวมตัวกันเพื่อช่วยกันเตรียมทำปราสาทผึ้ง ประดับและตกแต่งให้เสร็จภายในเวลา ๑๖.๐๐ น. เพื่อเตรียมนำต้นผึ้งไปร่วมขบวนแห่ทางทิศใต้ของแม่น้ำป่าสัก ทำน้ำท้ายหมู่บ้าน ในเวลา ๑๗.๐๐ น.

๓.๒ การแต่งกายเข้าร่วมงานประเพณี จะเป็นชุดพื้นบ้านไท่หล่ม ผู้หญิงจะใส่เสื้อหมากกะแหล่ง (เสื้อคอกระเช้า) หรือเสื้อผ้าฝ้ายแขนสั้น สไบพาดเฉียงบ่า นุ่งซิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไท่หล่ม คือซิ่นหัวแดงตีนกำน ผู้ชายใส่เสื้อผ้าฝ้ายย้อมสีดามะเกลือ หรือสีครามจะนุ่งส่งหัวโหล่ง (โสร่ง) คาดผ้าขาวม้า โดยเสื้อผ้านี้สวมใส่กันในอดีต จะเป็นผ้าที่ทอขึ้นมาเองหลังจากว่างเว้นจากการทำไร่ทำสวน วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าส่วนใหญ่จะเป็นฝ้าย ไหม หรือไหมแถมฝ้าย ขึ้นอยู่กับความถนัดของการทอผ้าแต่ละบุคคล เสื้อผ้าที่สวมใส่มาร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ที่เพิ่มมาก็คือ สไบพาดเฉียงบ่าของผู้หญิง เมื่อมีงานบุญ หรือพิธีกรรมทางศาสนาจะนิยมนำมาพาดกัน

ภาพที่ ๖ ภาพถ่ายผู้สาวไทหล่ม ถ่ายเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๔
(ถ่ายโดย ปั่น มารอด เมื่อ ๒๔๘๔)

๓.๓ ขบวนแห่ปราสาทผึ้ง เริ่มขบวนแห่จากทางใต้ของสายแม่น้ำป่าสัก ในเวลา ๑๗.๐๐ น. เรือที่ใช้ในการแห่ปราสาทผึ้งก็เป็นเรือแจวที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ในขบวนจะมีการตีกลอง เป่าแคนแห่แหกัน ไปอย่างสนุกสนานตามลำน้ำป่าสัก เมื่อตั้งขบวนเรียบร้อยแล้วก็จะพากันพายเรือทวนน้ำไปทอดปราสาทผึ้งที่ วัดท่ากกแก แต่ถ้าปีไหนมีปราสาทผึ้งจำนวนมาก ก็จะนำไปทอดยังวัดอื่นๆ ที่อยู่ทางเหนือวัดท่ากกแกขึ้นไป ใน บางปีกว่าจะทอดปราสาทผึ้งครบตามจำนวนที่ได้ทำไว้ เวลาก็ล่วงเลยไปจนถึงเช้าก็มี

เมื่อขบวนแห่มาถึงวัด จะนำปราสาทผึ้งแหวนรอบสิม จำนวน ๓ รอบ ระหว่างเดินรอบสิม ผู้ ที่มาร่วมงานจะจุดได้สังคหิปป เพื่อบูชาแม่กาเผือก สืบเนื่องมาจากตำนานพระพุทเจ้าห้าพระองค์ เมื่อแห่ ปราสาทผึ้งครบ ๓ รอบแล้ว จะนำน้ำได้สังคหิปปไปวางไว้รอบสิม จากนั้นนำปราสาทผึ้งไปยังสถานที่ที่ได้ จัดเตรียมไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นศาลาวัด หรือภายในสิม

๓.๔ การทอดปราสาทผึ้ง มักนายกจะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์เทศนาอันสงส์ของการถวายตัน ผึ้ง หลังจากเทศนาเรียบร้อยแล้ว ต่อไปก็จะเป็นขั้นตอนที่เรียกว่า “สัมโมทนียกถาแห่งการถวายตันผึ้ง” คือ การที่ภิกษุพูดแสดงความขอบคุณหรือกล่าวถึงประโยชน์และอันสงส์ของความคิดหรือบุญกุศลที่ทวยกทายิ กา ได้ทำการถวายตันผึ้ง หรือปราสาทผึ้ง สัมโมทนียกถาเป็นเหตุให้ผู้ทำบุญนั้นเกิดความแช่มชื่นเบิกบาน เกิด

ความอึ้งใจในผลบุญที่ตนทำและปรารถนาจะทำบุญเพิ่มพูนขึ้นไปอีก การกล่าวสัมโมทนียกเถาเป็นธรรมเนียมของพระสงฆ์มาแต่โบราณ โดยกล่าวเป็นภาษาไทย ใช้เวลามากน้อยแล้วแต่ผู้กล่าว และปกติจะกล่าวก่อนที่จะอนุโมทนาเป็นภาษาบาลี (พระธรรมกิตติวงศ์, ๒๕๔๘)

หลังจากที่พระภิกษุสงฆ์สัมโมทนียกเถาเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มัคทายกก็นำกล่าวคำถวายปราสาทผึ้ง ซึ่งถือว่าเป็นการบูชาและเป็นการขอขมาพระรัตนตรัยเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองและหมู่คณะ ดังนี้

คำถวายปราสาทผึ้ง

“อิมานิ มะยัง ภันเต มรุษูปพะปาสาทะ อภิปูชยามะ”

ข้าพเจ้าขอถวายบูชายังต้นดอกผึ้งแก่พระพุทธเจ้า พระสฤป รูปพระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ และเทพดาอันรักชาวัดวาอารามแห่งวัดท่ากกแกนี้ ขอความสุขความเจริญจงบังเกิดมีแก่ผู้เข้าสู่พระพุทธเจ้าทั้งหลายด้วยเทอญ (พระสมุโพนสาธ กทมณณ, ๒๕๖๒)

เมื่อกล่าวคำถวายปราสาทผึ้งเรียบร้อยแล้ว มัคทายกจะนำ กราบบูชาพระรัตนตรัยอีกครั้ง กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล ตั้งนโม ๓ จบ กราบลาพระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นก็เดินทางไปถวายปราสาทผึ้งยังวัดถัดไปจนครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

๔. จุดเปลี่ยนของงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านท่ากกแก เมื่อระบบเศรษฐกิจภายนอกเข้ามามีบทบาทในชุมชน จากการผลิตเพื่อการบริโภคเฉพาะครัวเรือนและในหมู่บ้าน กลายเป็นชุมชนที่เศรษฐกิจภายนอกเริ่มเข้ามามีบทบาท โดยชาวบ้านนิยมซื้อข้าวของสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องใช้ที่ทันสมัย ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไปจากเดิม ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนเริ่มให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตข้าว และพืชพรรณทางการเกษตร เพื่อให้ผลผลิตมีส่วนเกินเหลือจากการบริโภคเพิ่มขึ้น และนำส่วนที่เหลือไปขายเป็นเงิน ระบบเงินตราจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญกับชุมชนมากขึ้น

ประกอบกับนโยบายของรัฐบาล ที่เข้ามาพัฒนาระบบสาธารณูปโภคอย่างครบครันไม่ว่าจะเป็นการคมนาคม การจราจร ระบบโทรคมนาคม การสื่อสารและการประปา เพื่อใช้ในการขนส่งและการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนสะดวกยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ผลพวงของความเจริญดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างมากมาย แล้วยังแผ่ขยายเป็นวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ไฟฟ้า สัญญาณโทรศัพท์และระบบอินเทอร์เน็ต (นิคม ชมพุดล, ๒๕๕๖) ทำให้ชุมชนเรียนรู้และรับวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาในชุมชน ผ่านสื่อต่างๆ ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบ ไม่ว่าจะเป็นในด้านวิถีการดำเนินชีวิต การแต่งกาย และอาหารการกิน ส่งผลให้งานทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นถูกละเลยความสำคัญลงไปเรื่อยๆ

เพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่สืบทอดมาจากชาวลาว การนำเสนอข้อมูลในช่วงนี้ ผู้วิจัย จะนำเสนอข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นปีที่ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการฟื้นฟูประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง โดยรูปแบบและขั้นตอนการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงแห่งการฟื้นฟูนี้ ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน และชาวบ้านผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาช่วยงาน อีกทั้งยังได้มีการชักชวนเยาวชนในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน ในช่วงแรกไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร แต่ด้วยการชักชวนของผู้ปกครอง ทำให้เยาวชนบางคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ซึ่งผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลและสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดจัดงาน

กำหนดจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงนี้ จะจัดในช่วงหลังเทศกาลออกพรรษา โดยจัดขึ้นพร้อมกับการทอดกฐินในช่วงเดือน ๑๑ จนถึงเดือน ๑๒ โดยพระสมุห์ไพศาล ภทรมณี ได้เชิญผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคุ้มบ้าน สมาชิกชมรมมาร่วมประชุมปรึกษาหารือถึงแนวทางในการจัดงาน เพื่อทำความเข้าใจและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดงาน ในส่วนของสถานที่ใช้วัดท่ากกแกเป็นสถานที่ในการจัดทำต้นปราสาทผึ้ง รวมถึงการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในงาน นอกจากนี้ หัวหน้าคุ้มบ้าน จะไปทำการบอกบุญลูกบ้านในคุ้มของตนเอง เพื่อที่จะได้เรียกรับข้าวของเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยที่จะนำมาใช้ในการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

๒. การจัดเตรียมสถานที่ จัดทำปราสาทผึ้งและอุปกรณ์ที่ใช้ในงาน

๒.๑ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดงาน ประกอบไปด้วย ไม้ไผ่ ใช้ประมาณ ๕๐ ลำ นำมาใช้ในการทำโครงต้นปราสาทผึ้ง ทำฮ้าน (ร้าน) ประทีป ทำโครงโคมแขวน และเสาธงประดับบริเวณงาน และต้นกล้วย ใช้ประมาณ ๑๐ ต้น กาบกล้วยใช้โอบโครงปราสาทผึ้ง ใบตองใช้สำหรับทำหมากเบ็ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันไปช่วยกันตัดที่บ้านของนางธัญญา คำมี แล้วนำมารวมไว้ที่วัด **เทียนพรรษาที่ใช้แล้ว** นำมาทำดอกผึ้ง หรือดอกผึ้ง และใช้ทำประทีปโดยเทใส่ในกะลามะพร้าวและใส่ไส้ของประทีป **กะลามะพร้าว** จำนวน ๑๐๐ ใบ ใช้สำหรับทำ ได้สังคหีสำหรับถือนำทางในขบวนแห่ปราสาทผึ้ง ส่วนใหญ่เมื่อใกล้ถึงงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ชาวบ้านจะช่วยกันเก็บกะลามะพร้าวที่ใช้ประกอบอาหารในครัวเรือน แล้วนำมารวบรวมไว้ที่วัด **ผ้าและด้ายไหมพรม** ใช้สำหรับทำทุงหรือตุ่ง ภายในงานจะทำธงประมาณ ๑๐ ธง **ธงประจำวัดและธงชาติ** อย่างละ ๑๐๐ ผืน ได้จากการสั่งซื้อในอำเภอ

๒.๒ การทำต้นปราสาทผึ้ง การทำต้นปราสาทผึ้งได้แบ่งงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ การทำโครงเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย และการประดับตกแต่ง เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง การทำโครงปราสาทผึ้ง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงานนั้นจะเป็นการแบ่งตามความถนัดของแต่ละบุคคล

การทำโครงปราสาทผึ้งในปีนี้ได้เลือกใช้**ทรงพระธาตุ** ลักษณะโดยรวมคล้ายกับพระสุญเจดีย์หรือพระธาตุที่ปรากฏในบริเวณภาคอีสาน และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม หรือบางที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม หรือบางที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม เหมือนกันหมด

ทั้ง ๔ ด้าน โดยคุณตายอด สายแสงจันทร์ (๒๕๖๒ : สัมภาษณ์) ได้เล่าว่า การทำโครงปราสาทผึ้งเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย ในอดีตการทำต้นปราสาทผึ้ง เป็นองค์ความรู้ที่ได้มีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติและทำเป็นกันทุกครัวเรือน ปัจจุบันผู้ที่ทำโครงปราสาทผึ้งได้ส่วนใหญ่จะเป็นวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ และจะมารวมตัวกันที่หลัง พระอุโบสถและสิม โดยจะตั้งเต็นท์เพื่อให้เป็นร่มเงา จากนั้น จะนำไม้ไผ่มาตัดให้มีความยาวตามที่ต้องการ แล้วขึ้นโครงปราสาท นำกาบกล้วยมาผ่าซีก ขนาดประมาณ ๒ นิ้ว มาสานเป็นโครงปราสาท ซึ่งจะต่างจากในอดีตที่จะใช้ไม้ไผ่มาสาน การใช้กาบกล้วยง่ายและสะดวกกว่าการใช้ไม้ไผ่ เนื่องจากกาบกล้วยนำมาตัดเป็นซีกแล้วสามารถนำมาสานโอบโครงปราสาทผึ้งได้เลย แต่ไม้ไผ่ต้องผ่าซีกแล้วลอกใช้แต่ส่วนเปลือก อีกทั้งยังต้องเหลาหรือขูดเนื้อไม้ออกให้เหลือแต่ส่วนเปลือกบางๆ แล้วจึงนำมาสานโอบโครงปราสาทอีกที ในช่วงนี้ยังไม่มีมีการแหงหยวกตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม ทำให้การแหงหยวกจึงถูกลดความนิยมลงไปด้วย ช่วงแหงหยวกต่างก็พากันไปประกอบอาชีพอื่น เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว

ภาพที่ ๗ การขึ้นโครงปราสาทผึ้งในยุคแห่งการฟื้นฟูประเพณี

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

การทำดอกผึ้งและประดับตกแต่งปราสาทผึ้ง ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้รับผิดชอบงานในส่วนนี้ โดยจะรวมตัวกันที่บริเวณด้านข้างของโรงครัวภายในวัด นางธัญยา คำมี (๒๕๕๘ : สัมภาษณ์) ได้เล่าว่า การทำดอกผึ้งในยุคนี้จะมีแม่พิมพ์อยู่ ๒ ชนิด คือ แม่พิมพ์จากมะละกอ โดยการนำผลมะละกอดิบมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้ และแม่พิมพ์จากผลลูกโพธิ์ศรี โดยการนำผลลูกโพธิ์ศรีที่แห้งแล้วมาแกะเปลือกออก นำไม้เสียบเพื่อให้ง่ายต่อการจับ

ระหว่างนี้ ก็จะมีอีกกลุ่มที่จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำดอกผึ้ง โดยการก่อไฟ ตั้งกระทะใส่เทียนลงไปให้ละลาย เทียนที่นำมาใช้ในงานได้จากเทียนที่เหลือจากช่วงเข้าพรรษา โดยการเก็บรวบรวมไว้ของพระภิกษุสงฆ์ จากนั้น นำแม่พิมพ์จากมะละกอ และลูกโพธิ์ศรีที่ได้จัดเตรียมไว้ไปจุ่มลงในขี้ผึ้ง และจุ่มลงในน้ำเย็นแฉะวางเบาๆ ดอกผึ้งก็จะหลุดล่อนออกมา แล้วนำไปผึ่งไว้ในกระด้ง กระจาด หรือภาชนะที่ได้จัดเตรียมไว้ ในช่วงนี้จะมีเยาวชนบางกลุ่มที่ติดตามผู้ปกครองมาช่วยงาน ทางกลุ่มก็จะให้เด็กลองฝึกทำดอกผึ้ง เมื่อเริ่มทำได้ เด็กๆ ก็จะสนุกกับการได้ทำดอกผึ้ง อีกอย่างยังเป็นการฝึกสมาธิให้เด็กสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ เมื่อได้ดอกผึ้งครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จะนำเกสรดอกผึ้งที่ได้เตรียมไว้ตามติดกับดอกผึ้งแล้วนำไปตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง แล้วตกแต่งด้วยข้าวตอก ดอกไม้และยอดของดอกผึ้งจะนำมากบั้งไปประดับไว้ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้าในวันออกพรรษา และเป็นการบูชาวิญญูณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ความวิจิตรของต้นผึ้งนั้น จะงามมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฝีมือของคนในท้องถิ่น เมื่อตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเครื่องไทยธรรม และเครื่องผ้าป่า ประกอบไปด้วย สมุด ดินสอ ผ้าสบงจีวร เครื่องใช้อื่นๆ และปัจจัย ประดับต้นปราสาทผึ้งอีกที

ภาพที่ ๘ เยาวชนในหมู่บ้านมาช่วยกันทำดอกผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๙ การตกแต่งต้นปราสาทผึ้งในยุคแห่งการฟื้นฟู

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

๒.๓ ได้สังคทีป การทำได้สังคทีปในช่วงนี้ ชาวบ้าน จะมารวมกลุ่มกันบริเวณหน้าศาลาการเปรียญของวัด เพื่อนำกะลามะพร้าวที่ได้จากในหมู่บ้าน นำมาขัดให้เงางาม เพื่อใช้สำหรับใส่ขี้ผึ้ง โดยจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำให้แล้วเสร็จก่อนถึงกำหนดวันงาน จากนั้นก็จะนำฝ้ายมาปั่นเป็นรูปตีนกาเพื่อนำไปทำเป็นไส้ประทีป และใช้เทียนที่ละลายแล้วเทใส่ในกะลามะพร้าว เตรียมไว้สำหรับถือในขบวนแห่ปราสาทผึ้ง อีกทั้งเป็นการจัดบูชาในวันออกพรรษา และนำไปจุดไว้รอบพระอุโบสถ หรือสิม ในวันแห่ปราสาทผึ้ง

ภาพที่ ๑๐ ภาพการจัดทำได้สังคทีปของบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี เมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

๒.๔ อ้าน (ร้าน) ประทีป หรืออ้านสังคทีป ของชาวไทหล่มบ้านท่ากกแก เป็นอ้านประทีปแบบยาว จะทำไว้ด้านขวา ด้านซ้าย และด้านหลังพระอุโบสถ เป็นร้านไม้ไผ่ความสูงประมาณ ๑ เมตร ความยาวตามขนาดของพระอุโบสถแต่ละด้าน พื้นอ้านปูด้วยไม้ไผ่สานขัดแตะ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งนำประทีปของตนมาวางรอบพระอุโบสถ

๒.๕ หมากเบ็ง การทำหมากเบ็ง จะนิยมทำในช่วงเช้าของวันแห่ปราสาทผึ้ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่ด้านหน้าอาคารชมรมฯ เพื่อช่วยกันทำหมากเบ็งเข้าร่วมในงาน การทำหมากเบ็งนิยมใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทั้งทางพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์ นอกจากจะทำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาตามความเชื่อของชาวพุทธแล้ว ยังเป็นการทำเพื่อบูชาผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วตามความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ที่ชาวบ้านไทหล่มได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน

๒.๖ วัสดุและของตกแต่งภายในงาน การประดับตกแต่งวัดในช่วงนี้ยังไม่มีอะไร จะมีเพียง พุทหรือธง ธงตราประจำวัดและธงชาติ และฉัตร ๕ ชั้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

ทุง หรือตุง คือ ผืนผ้าประดับด้วยกระดาษอังกฤษฉลุเป็นลวดลาย มีความกว้าง ประมาณ ๒ คืบ ยาว ๒ เมตร เป็นฝีมือของชาวบ้านในท้องถิ่น ถือเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองฟ้าและเมืองคน เป็นสถานที่ที่ผู้คนให้ความยำเกรง จึงได้ทำพิธีบูชาเพื่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องผีดำหรือผีผู้เป็นใหญ่ ผีฟ้า แถน ทุงยังเป็นสัญลักษณ์บอกเขตให้ผู้คนรับรู้ว่ามีบริเวณที่ปักทุงนั้น เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ และบ่งบอกว่าพิธีกรรมนั้นๆ ได้เริ่มขึ้นและจบสิ้นลงแล้ว ถือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ได้ สืบทอดส่งต่อสัญลักษณ์สิ่งนี้เพื่อให้ความเคารพบูชาและการแสดงออกซึ่งความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เมื่อได้ทุงทั้งแบบถัก และแบบผืนผ้า ก็จะนำไปมันไว้ที่ปลายของเสาไม้ไผ่ จากนั้นนำเสาไม้ไผ่ไปติดตั้งตามจุดที่ได้กำหนดไว้ โดยการมัดติดกับหลักไม้ให้แข็งแรง

ธงตราประจำวัดและธงชาติ นำมาติดกับเชือกไนลอนเส้นเล็ก การติดจะติดสลับกันระหว่าง ธงตราประจำวัด และธงชาติ โดยขนาดของธงทั้งสองชนิด จะมีความกว้างประมาณ ๑๐ นิ้ว โดยเว้นระยะห่างประมาณ ๒๐ นิ้ว เมื่อติดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปโยงรอบวัด หรือสถานที่ที่ได้จัดเตรียมไว้

ฉัตร ๕ ชั้น เป็นเครื่องไทยทานต้นกัลปพฤกษ์ ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่สูงตามต้องการ นำไม้ไผ่เหลาและทำเป็นวงกลมทำเป็นชั้น จำนวน ๕ ชั้น มีรูปทรงคล้ายเจดีย์สูง และนำกระดาษว่าวที่ฉลุลายมาติดที่ขอบวงกลมในแต่ละชั้น สลับสีให้สวยงาม จากนั้นนำเสาไม้ไผ่ไปติดตั้งตามจุดที่ได้กำหนดไว้ โดยการมัดติดกับหลักไม้ให้แข็งแรง

ภาพที่ ๑๑ การจัดเตรียมสถานที่งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

๒.๗ อาหารสำหรับผู้เตรียมงาน ทุกวันตั้งแต่เริ่มมีการเตรียมงาน จะมีกลุ่มแม่ครัวที่รับผิดชอบหน้าที่ในการทำอาหารกลางวันสำหรับผู้ที่มาช่วยงาน จะสลับสับเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน ส่วนใหญ่ผู้ที่มาช่วยงานก็จะเป็นคนที่ว่างเว้นจากการทำไร่ ทำสวน อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารพื้นบ้าน และกับข้าวจากวัดที่ได้จากการบิณฑบาต ชาวบ้านจะเตรียมอาหารให้แล้วเสร็จก่อนเวลานั้น ภัตตาหารเพลของพระสงฆ์เมื่อได้ยินเสียงกลองเพล สมาชิกในกลุ่มจะนำอาหารที่ได้เตรียมไว้ไปถวายพระสงฆ์ ที่ศาลาการเปรียญของวัด เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จแล้ว ก็จะทำภัตตาหารที่เหลือจากที่นำไปถวายและที่เหลือจากการบิณฑบาต มาร่วมรับประทานกันต่อที่บริเวณด้านข้างโรงครัวของวัด เมนูหลักที่ขาดไม่ได้เลยก็จะเป็นข้าวเหนียว ส้มตำ และน้ำพริก วัตถุดิบในการปรุงอาหารส่วนใหญ่ได้มาจากชาวบ้านช่วยกันบริจาคสิ่งของ เช่น ข้าวสาร มะละกอ พริก หอม กระเทียม ผักต่างๆ และมะพร้าว และวัตถุดิบบางอย่างที่จำเป็นจะต้องซื้อ ไม่ว่าจะเป็น น้ำมัน น้ำปลา ปลาร้า น้ำดื่มและอื่นๆ ได้งบประมาณจากชาวบ้านที่ช่วยกันบริจาค

ภาพที่ ๑๒ การเตรียมอาหารสำหรับผู้มาเตรียมงาน

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๑๓ การล้อมวงรับประทานอาหารระหว่างเตรียมงาน

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

๓. ลำดับพิธีการในวันงาน

การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งช่วงนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแก ไม่ว่าเป็นในเรื่องของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน การบริจาคทั้งในรูปแบบสิ่งของและปัจจัย โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๓.๑ ช่วงเช้าของวันงาน ชาวบ้านจะมาช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เช่น จัดเก้าอี้สำหรับแขกที่มาร่วมงาน และจัดเตรียมน้ำดื่มสำหรับผู้มาร่วมงาน เวลา ๑๑.๐๐ น. ยังได้มีการตั้งโรงทานของชาวบ้านท่ากกแก อาทิ ผัดหมี่แดง ก๋วยเตี๋ยว ส้มตำ ข้าวราดแกง ไอติม และน้ำดื่มไว้สำหรับชาวบ้านที่มาช่วยงานและดูแลความเรียบร้อยของบริเวณงาน ในวันนี้แต่ละคุ้มบ้านจะทยอยกันมารับต้นผึ้งที่วัด เพื่อนำไปเตรียมความพร้อมในการเดินขบวนแห่ปราสาทผึ้งในเวลา ๑๙.๐๐ น.

๓.๒ การแต่งกายเข้าร่วมงานประเพณี ทางชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลมังบ้านท่ากกแก ได้มีรณรงค์ให้ชาวบ้านร่วมกันใส่ชุดพื้นบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรมและงานประเพณีของชุมชน โดยผู้หญิงจะนุ่งซิ่นหัวแดงตีนก่าน ส่วนผู้ชายนุ่งโสร่ง คาดผ้าขาวม้า ในช่วงนี้ชาวบ้านยังไม่ค่อยให้ความสนใจร่วมมือในการแต่งกายในชุดพื้นบ้าน ยังคงแต่งกายตามสมัยนิยมในการเข้าร่วมงานประเพณีของท้องถิ่น ผู้ที่แต่งกายเข้าร่วมงานจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดเป็นประจำ

ภาพที่ ๑๔ การแต่งกายเข้าร่วมงานระเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงการฟื้นฟูประเพณี
(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

๓.๓ พิธีเจริญพระพุทธมนต์เย็น ก่อนถึงกำหนดการเดินทางแห่ปราสาทผึ้ง จะมีการเจริญพระพุทธมนต์เย็น เป็นพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์ปฏิบัติที่ปฏิบัติกันในงานมงคลต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ ผู้ที่มาร่วมงานในเวลา ๑๘.๐๐ น. โดยมีเจ้าอาวาสวัดท่ากกแก พระลูกวัด ผู้ทำหน้าที่ด้าน ศาสนพิธี หรือมคทายก และชาวบ้านท่ากกแกบางส่วนที่เข้าร่วมพิธี เนื่องจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านส่วนใหญ่ จะไปตั้งขบวนรอเพื่อเตรียมความพร้อมในการเดินทางแห่ เมื่อเจริญพระพุทธมนต์เย็นเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี พระลูกวัด และผู้เฒ่าผู้แก่ที่ร่วมพิธีเจริญพระพุทธมนต์เย็น จะลงมาจุดไม้ธูปที่บริเวณฮ้านประทับด้านข้างฝั่งซ้ายของพระอุโบสถ ทรงสื้เหลี่ยมจัตุรัส และบูชาหมากเบ็งก่อนเดินทางไปร่วมขบวนแห่ปราสาทผึ้ง

๓.๔ ขบวนแห่ปราสาทผึ้ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่หน้าบ้าน นายสุนทร ท้าวเงิน ผู้ใหญ่หมู่ ๘ เพื่อตั้งขบวนรอจนถึงกำหนดการแห่ปราสาทผึ้งในเวลา ๑๘.๐๐ น. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีต้นปราสาทผึ้งในขบวนถึง ๔ ต้น ในขบวนแห่นั้น จะมีวงดนตรีพื้นบ้านนำขบวน ประกอบด้วยเครื่องดนตรีใช้กลองปี่ กลองหาง ฉาบ ฉิ่ง แคน และพิณ ร่วมด้วยบรรเลงแห่ไปในขบวน มีผู้เฒ่าผู้แก่ หนุ่มสาวและเด็กๆ ร่วมฟ้อนรำในขบวนกันอย่างสนุกสนาน ในขบวนแห่ชาวบ้านจะถือประทีปเพื่อเป็นพุทธบูชาแม่กาเผือก ตามตำนานพระเจ้า ๕ พระองค์

ภาพที่ ๑๕ ขบวนแห่ปราสาทผึ้งในช่วงแห่การพันฟู พ.ศ. ๒๕๕๖

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๑๖ วงดนตรีนำขบวนแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแกในปี พ.ศ. ๒๕๕๖

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

ภาพที่ ๑๗ กลุ่มรำฟ้อนนำขบวนแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแกในปี พ.ศ. ๒๕๕๖
(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี เมื่อ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

เมื่อหัวขบวนแห่ปราสาทผึ้งเริ่มเข้าถึงเขตวัดท่ากกแก จะมีพิธีกรกล่าวต้อนรับ ทางวัดได้จัดสถานที่ไว้ให้นั่งรออยู่ภายในบริเวณวัด จากนั้น ขบวนแห่ปราสาทผึ้งจะแห่วนรอบพระอุโบสถและสิมเก่าจำนวน ๓ รอบ เมื่อครบแล้วจะนำปราสาทผึ้งไปวางเรียงกันที่ด้านหน้าพระอุโบสถ ส่วนได้สังคที่ปที่ชาวบ้านถือมานั้น ก็จะถูกนำไปวางที่ฮ้านประทีปรอบๆ พระอุโบสถ แล้วแยกย้ายกันไปนั่งในบริเวณที่ได้จัดสถานที่ไว้ให้

ภาพที่ ๑๘ ได้สังคที่ปและฮ้านประทีปที่จัดเตรียมไว้รอบพระอุโบสถ
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๓.๕ พิธีเปิดงานและกิจกรรมภายในงาน เมื่อทุกอย่างพร้อมเพียงกันแล้ว ก็จะนิมนต์ พระภิกษุสงฆ์เทศนาอานิสงส์ของการถวายต้นผึ้ง หลังจากเทศนาเรียบร้อยแล้ว ต่อไปก็จะเป็นขั้นตอนที่ เรียกว่า “**สัสมโตนียกเถาแห่งการถวายต้นผึ้ง**” หลังจากที่พระภิกษุสงฆ์สัสมโตนียกเถาเสร็จเป็นที่ เรียบร้อยแล้ว มัคทายกก็นำกล่าวคำถวายปราสาทผึ้ง ซึ่งถือว่าเป็นการบูชาและเป็นการขอมาพระรัตนตรัย เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองและหมู่คณะ ดังนี้

คำถวายปราสาทผึ้ง

“อิมานิ มะยัง ภันเต มธูปุพพะปาสาทะ อภิพูชยามะ”

ข้าพเจ้าขอถวายบูชายังต้นดอกผึ้งแก่พระพุทธเจ้า พระสฤบุ รูปพระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์และ เทพดาอันรักษาวิเวกอารามแห่งวัดท่ากกแก่นี้ขอความสุขความเจริญจงบังเกิดมีแก่ฝูงข้า พระพุทธเจ้าทั้งหลายด้วยเทอญ (พระสมุโไพศาล ภทรมุณี, ๒๕๖๒)

หลังจากที่กล่าวคำถวายต้นผึ้งเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นเป็นการเปิดงานโดย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อำเภอหล่มสัก เป็นผู้กล่าวเปิดงาน ผู้มีเกียรติที่มาร่วมในงานเป็นแขกผู้มีเกียรติ เช่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งแขกผู้มีเกียรติ จากนั้นตัวแทนของชมรมอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลมั่งบ้านท่ากกแก่น ได้มอบของที่ระลึกแก่ท่านประธานในพิธี หลังจากนั้นก็เป็น กิจกรรมรื่นเริงภายในหมู่บ้าน โดยจัดให้มีการละเล่นฟ้อนรำ โดยวงดนตรีพื้นบ้านของไทหล่ม

๓.๖ วันทอดกฐินและปราสาทผึ้ง รุ่งเช้าวันถัดมาชาวบ้านท่ากกแก่นจัดให้มีพิธีทอดกฐินและ ปราสาทผึ้งพร้อมกัน การทอดกฐิน ตามความหมายของพระไตรปิฎก ได้อธิบายความหมายของคำว่ากฐิน โดย สรุปลไว้ ๔ ประการ คือ ข้อแรกเป็นชื่อของกรอบไม้อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ข้อสอง เป็นชื่อของผ้าที่ถวายแก่ พระภิกษุสงฆ์ เพื่อทำจีวรตามแบบหรือกรอบไม้นั้น ข้อสาม เป็นชื่อของบุญกิริยาในการถวายผ้ากฐิน เพื่อให้ พระสงฆ์ทำจีวร หรือ ข้อสี่ เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความ เห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง (กรมศาสนา, ๒๕๕๑)

นอกจากนี้ คำว่ากฐิน ในอีกความหมายหนึ่ง แปลว่า สุข หมายความว่า ผู้ที่จะรับกฐินได้ต้องบ่มตัว ให้สุขเสียก่อน คือการที่พระสงฆ์จะต้องไม่หนีไปค้างคืนวัดอื่นเลยตลอดระยะเวลา ๓ เดือน เว้นแต่มีกิจจำเป็น ตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าอนุญาตไว้ เพราะฉะนั้น คำว่า กฐิน จึงได้แปลว่า สุข เพราะผู้ที่เข้าจำพรรษาตลอด ไตรมาสเท่านั้นที่จะรับกฐินได้ โดยมีความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่จำพรรษาครบด้วยปริยวัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ตาม สมควรแก่สติปัญญาและวาสนาบารมีของตน จึงสมควรรับกฐินได้ (สมทรง ปุณณฤทธิ, ๒๕๒๕)

การทอดกฐินในปัจจุบัน ถือว่าเป็นทานพิเศษ กำหนดเวลาปีหนึ่งทอดถวายได้เพียงครั้งเดียว ตามอรรถกถาฎีกาต่าง ๆ พอกำหนดได้ว่าชนิดของกฐินมีสองลักษณะ คือ **จุลกฐิน** การทำจีวร พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติสิกขาบท ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เสร็จภายในกำหนดหนึ่งวัน ทำฝ่าย ปั่น กรอ ตัด เย็บ ย้อม ทำให้ เป็นขั้นได้ขนาดตามพระวินัย แล้วทอดถวายให้เสร็จในวันนั้น และ **มหากฐิน** คืออาศัยปัจจัยไทยทานบริวาร เครื่องกฐินจำนวนมากไม่รีบด่วน เพื่อจะได้มีส่วนหนึ่งเป็นทุนบำรุงวัด คือทำนวักรรมบ้าง ซ่อมแซมบูรณะของ เก่าบ้าง ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า **กฐินสามัคคี**

การทอดกฐินของบ้านท่ากกแก เป็นแบบกฐินสามัคคี โดยมีการนำผ้ากฐินทานกับเครื่องบริวารที่จะถวายไปตั้งไว้ ณ วัดพร้อมกับปราสาทผึ้ง พอถึงวันกำหนดเจ้าภาพผู้เป็นเจ้าของกฐิน จึงพากันไปยังวัดเพื่อทำพิธีถวาย การถวายกฐินนิยมถวายในโบสถ์ ก่อนจะถึงกำหนดเวลาจะเอาเครื่องบริวารกฐินไปจัดตั้งไว้ในโบสถ์ก่อน พอถึงกำหนดเวลาพระสงฆ์ที่จะรับกฐิน จะลงโบสถ์พร้อมกัน นั่งบนอาสนะที่จัดไว้ เจ้าภาพกฐินพร้อมด้วยผู้ร่วมงานจะพากันไปยังโบสถ์ เมื่อถึงหน้าโบสถ์เจ้าหน้าที่จะนำผ้าพระกฐินไปรองส่งให้ประธาน ประธานรับผ้าพระกฐินวางบนมือถือประคอง นำคณะเดินเข้าสู่โบสถ์ แล้วนำผ้าพระกฐินไปวางบนพานที่จัดไว้หน้าพระสงฆ์ และหน้าพระประธานในโบสถ์ คณะที่ตามมาเข้านั่งที่ ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบพระพุทธรูปประธานในโบสถ์แบบเบญจางคประดิษฐ์สามครั้ง แล้วกล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน จบแล้วพระสงฆ์รับสาธุการ ประธานวางผ้าพระกฐินลงบนพานเช่นเดิม แล้วกลับเข้านั่งที่ ต่อจากนี้ไปเป็นพิธีกรานกฐินของพระสงฆ์

คำกล่าวถวายกฐิน

อิมัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระหุสสัง, สังฆัสสะ,
 โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง,
 กะฐินะจีวะระหุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตวา จะ,
 อิมินา, หุสเสนะ, กะฐินัง, อัตถะระตุ, อัมहाกัง,
 ทิฆะระตัง, หิตายะ, สุขายะ,
 นิพพานะ ปัจจะโย โหตุ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรกฐิน กับของบริวารนี้แก่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน พร้อมกับของบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญฯ

เจ้าภาพกฐินถวาย “ผ้ากฐิน” แก่พระภิกษุ โดยนำถวายตั้งไว้พระภิกษุสงฆ์จะนำไปกระทำพิธี “อุปลอกนีกฐินและกรานกฐิน” อันเป็น “สังฆกรรม” ถูกต้องตามพระธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคเจ้า

เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จพิธีในการกรานกฐิน เรียบร้อยแล้ว คณะจึงถวายผ้าจำนำพรรษา และพระภิกษุสงฆ์จะถอนจีวรเก่าและ핀ทุยฐานผ้าพร้อมกัน พร้อมทั้งนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ครองผ้าจีวรใหม่ทันทีเพื่อเจ้าภาพจะได้อันนิสงสีในทันที

จากนั้น พระภิกษุสงฆ์ทักษิณาวัตรรอบพระอุโบสถ พร้อมมาลาพุทธรูปฯ เมื่อพระภิกษุสงฆ์ครองผ้าจีวรเรียบร้อยแล้ว ได้ทักษิณาวัตรรอบพระอุโบสถพร้อมมาลาพุทธรูปฯ ๓ รอบ แล้วนำมาลาสักการะบูชาคุณพระรัตนตรัย ภายในพระอุโบสถ จากนั้นก็ถวายเครื่องบริวารกฐินทั้งหมดแด่พระภิกษุสงฆ์ ต่อด้วยการแสดงธรรมของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจบการแสดงธรรมเทศนาแล้ว คณะเจ้าภาพกฐิน รับด้วย สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ พร้อมกราบสักการะพระภิกษุสงฆ์พร้อมกัน จากนั้นกราบบูชาพระรัตนตรัยอีกครั้ง แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล ตั้งโม ๓ จบ กราบลาพระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งกับการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน)

จากการที่ชาวบ้านได้รวมกลุ่มคนในหมู่บ้านจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก จนทำให้เริ่มเป็นที่รู้จักของหมู่บ้านใกล้เคียง จึงทำให้เทศบาลตำบลตาลเดี่ยวเกิดความสนใจในงานประเพณีดังกล่าว และสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และได้บรรจุเป็นแผนการดำเนินงานประจำปีของเทศบาลตำบลเดี่ยว ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อันเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ทางการพัฒนาประเทศด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นมา หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ จึงนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒) ผนวกกับชุมชนบ้านท่ากกแก มีความโดดเด่นในเรื่องของงานประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งยังได้มีการรวมกลุ่มการฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง จึงได้รับความสนใจจากเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว เข้ามาให้การสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ตามแผนพัฒนาข้อที่ ๗ ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่คอยสนับสนุนข้อมูลองค์ความรู้ และการสืบค้นประวัติความเป็นมาของชุมชน และประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูประเพณีแห่ปราสาทผึ้งทำให้ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจที่หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลโดยตรง และให้ความสำคัญกับงานประเพณีของท้องถิ่น

โดยรูปแบบและขั้นตอนการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเยาวชน โดยเยาวชนที่เข้าร่วมงาน จะเป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดงานต่างๆ ของวัดอยู่เป็นประจำ โดยบทบาทของเยาวชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในช่วงนี้จะเข้ามามีส่วนช่วยในการจัดทำอุปกรณ์ในการตกแต่งในงาน ทำดอกผึ้ง และเข้าร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ของทางวัด นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมของแห่ปราสาทผึ้ง โดยการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในกิจกรรมที่รับผิดชอบ เช่น กิจกรรมการแสดง การจัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้าน เมื่อได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เสนอแนะในสิ่งที่ต้องการจะนำเสนอในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งแล้ว ก็ส่งเสริมให้เยาวชนได้ดำเนินการโดยมีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำ นอกจากนี้ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง นอกจากนี้ยังได้มีการประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งทั้งในรูปแบบป้ายไวนิล และประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook ของชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลมั่งบ้านท่ากกแก ชาวบ้านท่ากกแก และที่สำคัญที่สุดคือ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เป็นกระบอกเสียงสำคัญ เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชน อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐให้เข้าร่วมงานประจำอำเภอ และประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลและสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

๑. กำหนดจัดงาน

กำหนดจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก เจ้าอาวาสวัดท่ากกแก พร้อมด้วยหน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน ประกอบไปด้วย นายกเทศมนตรีตำบลตาลเดี่ยว ผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าคุ้มบ้าน มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือเรื่อง กำหนดวันจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดงาน ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (ปีทีลงพื้นที่เก็บข้อมูล) การประชุมเตรียมงานต้องจัดล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ เดือน เพื่อทำความเข้าใจและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดงาน รวมถึงการจัดเตรียมสถานที่ และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในงาน

จากมติที่ประชุมได้ข้อสรุปว่า กำหนดจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งขึ้น ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดย เทศบาลตำบลตาลเดี่ยว สนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดสถานที่ เช่น ทางเดินเท้า จัดโต๊ะ เก้าอี้ และการดูแลทำความสะอาดรอบๆ บริเวณงาน การจัดทำปราสาทผึ้งให้แต่ละคุ้มบ้านรวมตัวกันทำที่วัด รวมถึงการตกแต่ง สถานที่ต่างๆ ในวัด ให้ชาวบ้านช่วยกัน ส่วนการเรียกรถยนต์มาขนของ และข้าวสารอาหารแห้งที่จะนำมาใช้ในการจัดงาน มอบหมายให้หัวหน้าคุ้มบ้านดำเนินการ

ภาพที่ ๑๙ ประชุมเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมณี เมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๒)

๒. การจัดเตรียมสถานที่ จัดทำปราสาทผึ้งและอุปกรณ์ที่ใช้ในงาน

๒.๑ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดงาน ประกอบไปด้วย ไม้ไผ่ ใช้ประมาณ ๓๐๐ ลำ นำมาใช้ในการทำโครงต้นปราสาทผึ้ง ทำฮ้าน (ร้าน) ประทีป ฐานรองประทีป ชุ่มอาหาร ทำโครงโคมแขวน และเสาธงประดับบริเวณงาน **ต้นกล้วย** ใช้ประมาณ ๓๐ ต้น กาบกล้วยใช้โอบโครงปราสาทผึ้ง ใบตองใช้สำหรับทำหมากเบ็ง ทั้งไม้ไผ่และต้นกล้วย ชาวบ้านจะไปรวมตัวตัดกันที่บ้านของนางธัญญา คำมี แล้วนำมารวมไว้ที่วัด **ไม้จ้อยท์** ใช้สำหรับการทำโครงต้นปราสาทผึ้ง ซื้อมาจากร้านขายไม้ในอำเภอหล่มสัก **เทียนพรรษาที่ใช้แล้ว** นำมาทำดอกผึ้ง หรือดอกผึ้ง และใช้ทำประทีปโดยเทใส่ในกะลามะพร้าวและใส่ไส้ของประทีป **กะลามะพร้าว** จำนวน ๗๐๐ กะลา ใช้สำหรับทำได้สังคหิเปลี่ยนทางในขบวนแห่ปราสาทผึ้ง ส่วนใหญ่เมื่อใกล้ถึงงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ชาวบ้านจะร่วมกันเก็บกะลามะพร้าวที่ใช้ประกอบอาหารในครัวเรือน แล้วนำมารวบรวมไว้ที่วัด **ผ้าและด้ายไหมพรม** ใช้สำหรับทำทุงหรือตุ่ง ภายในงานจะทำธงประมาณ ๒๐ พง **ขวดกระทิงแดง** จำนวน ๒๐๐ ขวด ใช้ทำตะเกียงส่องสว่างตามเส้นทางขบวนแห่ ได้จากร้านขายของชำในหมู่บ้าน

ภาพที่ ๒๐ ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๒.๒ การทำต้นปราสาทผึ้ง การทำต้นปราสาทผึ้งได้แบ่งงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ การทำโครงเป็นหน้าที่ของฝ่ายชาย และการประดับตกแต่ง เป็นหน้าที่ของฝ่ายหญิง การทำโครงการปราสาทผึ้ง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงานนั้นจะเป็นการแบ่งตามความถนัดของแต่ละบุคคล

การทำโครงการเริ่มจากการเลือกรูปแบบ และออกแบบโครงไม้ให้มีสัดส่วนสวยงาม โครงปราสาทผึ้งมีด้วยกัน ๔ แบบ คือ ปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ ลักษณะโดยรวมคล้ายกับพระสถูปเจดีย์ หรือพระธาตุที่ปรากฏในบริเวณภาคอีสาน และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ เป็นเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม หรือบางที่เรียกว่า เจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม ทรงหอผี เป็นปราสาทผึ้งที่สร้างขึ้นเลียนแบบอาคารเรือนที่อยู่อาศัยแบบพื้นเมืองของชาวอีสาน แต่สร้างให้มีขนาดเล็กเป็นลักษณะของเรือนจำลอง ปราสาทผึ้งแบบทรงหอผีมีลักษณะเช่นเดียวกับศาลพระภูมิ ศาลมเหศักดิ์ หรือศาลปู่ตา ตามหมู่บ้านต่างๆ ในชนบท ซึ่งศาลต่างๆ เหล่านั้นมีลักษณะโดยรวมจำลองรูปแบบมาจากอาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ทรงบุษบก เป็นปราสาทที่สร้างขึ้นจำลองจากบุษบก บุษบกเป็นเรือนเครื่องยอดขนาดเล็ก หลังคาทรงมณฑป ตัวเรือนโปร่ง มีฐานทึบ และเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ลักษณะคล้ายกับบุษบกธรรมาสน์ ชาวอีสานเรียกว่า หอธรรมาสน์ หรือ ธรรมาสน์เทศน์ และทรงจตุรมุข เป็นปราสาทผึ้งที่จำลองแบบมาจากปราสาทราชมนเฑียรในพระบรมมหาราชวัง เป็นอาคารจำลองขนาดเล็กทรงจตุรมุข มีแผนผังเป็นรูปกากบาท มีสันหลังคาจั่ว ชั้นบนอยู่ในระดับเดียวกัน และออกมุขเสมอกันทั้งสี่ด้าน ที่หลังคามีจั่ว หรือหน้าบันประจํามุขด้านละจั่วหรือด้านละหนึ่งหน้าบัน ด้วยเหตุที่มีการออกมุขทั้งสี่ด้าน และประกอบด้วยหน้าบันสี่ด้าน จึงเรียกว่าทรงจตุรมุข ซึ่งเป็นอาคารที่มีเรือนยอดเป็นชั้นสูง ปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแกที่นิยมทำกันก็คือ **ทรงพระธาตุ** และ**ทรงจตุรมุข** การขึ้นโครงในช่วงนี้ทำโดยใช้ไม้ไผ่และไม้จ้อยท์ผสมกัน โดยจะใช้ไม้ไผ่เป็นเสากลาง และใช้ไม้จ้อยท์ตีเป็นโครง แล้วขนานด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก

ภาพที่ ๒๑ การเตรียมโครงต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งทรงจตุรมุข
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๒๒ การเตรียมโครงต้นผึ้งหรือปราสาทผึ้งทรงพระธาตุ
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

การทำดอกผึ้งและประดับตกแต่งปราสาทผึ้ง ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้รับผิดชอบงานในส่วนนี้ โดยจะรวมตัวกันที่บริเวณด้านข้างของโรงครัวภายในวัด การทำดอกผึ้งในยุคนี้จะมีแม่พิมพ์อยู่ ๒ ชนิด คือ แม่พิมพ์จากมะละกอ โดยการนำผลมะละกอดิบมาแกะสลักเป็นรูปดอกไม้ และแม่พิมพ์จากผลลูกโพธิ์ศรี โดยการนำผลลูกโพธิ์ศรีที่แห้งแล้วมาแกะเปลือกออก นำไม้เสียบเพื่อให้ง่ายต่อการจับ

ระหว่างนี้ ก็จะมีอีกกลุ่มที่จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำดอกผึ้ง โดยการก่อไฟ ตั้งกระทะใส่เทียนลงไปให้ละลาย เทียนที่นำมาใช้ในงานได้จากการเก็บรวบรวมไว้จากปีที่ผ่านมา และเทียนที่เหลือจากช่วงเข้าพรรษา โดยการเก็บรวบรวมของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อนำมาทำเป็นดอกผึ้งสำหรับตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง

ในช่วงนี้จะมีเยาวชนที่เคยติดตามผู้ปกครองมาช่วยงาน ก็จะมาร่วมทำดอกผึ้งตามคำชักชวนของผู้ปกครอง เมื่อได้ดอกผึ้งครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จะนำเกสรดอกผึ้งที่ได้เตรียมไว้ตามติดกับดอกผึ้งแล้วนำไปตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง แล้วตกแต่งด้วยข้าวตอก ดอกไม้และยอดของดอกผึ้งจะนำมากเบี้งไปประดับไว้ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธเจ้าในวันออกพรรษา และเป็นการบูชาดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ความวิจิตรของต้นผึ้งนั้น จะงามมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับฝีมือของคนในท้องถิ่น เมื่อตกแต่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำเครื่องไทยธรรม และเครื่องผ้าป่า ประกอบไปด้วย สมุด ดินสอ ผ้าสบงจีวร เครื่องใช้อื่นๆ และปัจจัยประดับต้นปราสาทผึ้งอีกที

ภาพที่ ๒๓ ดอกผึ้งพร้อมเกสรที่ใช้ในการตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๒๔ การตกแต่งต้นปราสาทผึ้ง

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

การแทงหยวก เป็นวิชาความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยใช้วัสดุที่หาง่าย คือ ต้นกล้วย มาสร้างงานฝีมือซึ่งมักใช้ในงาน ตกแต่งประดับประดา เมรุเผาศพ งานบวช งานกฐิน และงานตกแต่งอื่นๆ สืบทอดกันมา อุปกรณ์ที่ใช้ในการแทงหยวก ประกอบไปด้วย ๑. ต้นกล้วย ๒. มีด ๓. มีดสองคม ๔. หินลับมีด ๕. เส้นตอก ในอดีตนิยมใช้กล้วยตานี เพราะไม่แตกง่าย ปัจจุบันต้นกล้วยตานีหายาก และมีขนาดไม่เหมาะสมสำหรับใช้งาน จึงนิยมใช้ต้นกล้วยน้ำว้าแทน โดยต้องเป็นต้นกล้วยน้ำว้าสาว คือ ต้นกล้วยที่ยังไม่มีเครือ หรือยังไม่ออกหวีกล้วย ต้นกล้วยจะอ่อนแทงลงดินได้ง่าย

ปัจจุบันช่างแทงหยวกฝีมือดีของบ้านท่ากกแกเหลืออยู่เพียงคนเดียวของบ้านท่ากกแก คือ นายเก่ง คชสาร หรือช่างเก่ง ที่ยังคงสืบทอดศิลปะการแทงหยวกไว้ ก่อนเริ่มการแทงหยวก จะต้องนำต้นกล้วยมาตัดเป็นท่อนให้มีขนาดความยาวตามที่ต้องการ จากนั้น ก็จะลอกกาบกล้วยออกเป็นกาบๆ เวลาลอกต้องลอก

ด้วยความประณีต เพื่อไม่ให้กาบกล้วยชำหรือแตก กาบกล้วยที่ลอกออกมาแล้วจะถูกนำมาคัดเลือกขนาดความกว้างของกาบที่เท่ากัน สีที่ใกล้เคียงกัน เพื่อนำไปแทงลายอย่างเดียวกัน นับว่าเป็นขั้นตอนที่พิถีพิถันอย่างยิ่ง แล้วนำกาบกล้วยออกมาวางแยกไว้เป็นพวงๆ เพื่อจะได้หยิบไปใช้ได้สะดวก

ลายแทงหยวก นิยมใช้ลายไทยโบราณเป็นลายมาตรฐาน ซึ่งปัจจุบันก็ยังลายไทยแบบดั้งเดิมอยู่ อาจจะมีการประยุกต์ลายขึ้นใหม่บ้าง แต่ก็ยังใช้ลายไทยเป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักในการแทงหยวกเสมอ ดังนี้

ลายพันทิ้ง หมายถึง ลายที่มีหนึ่งยอดเป็นลวดลายเบื้องต้นสำหรับผู้เริ่มฝึกหัด แแทงหยวก จะต้องฝึกฝนให้เกิดทักษะความชำนาญ ขนาดของพันทิ้งจะต้องเท่ากันทุกซี่ แแทงเป็นเส้นตรงไม่คดโค้ง และต้องฉลุให้เท่ากันทั้งสองด้าน ลายพันทิ้งเป็นลวดลายที่ช่างแทงหยวกใช้กันทุกท้องถิ่นมีทั้งพันทิ้งขนาดเล็ก และพันทิ้งขนาดใหญ่ ลายพันทิ้งขนาดเล็กเรียกว่า ลายพันทิ้งปลา ลายพันทิ้ง เมื่อแทงและแยกลายออกจากกันแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทั้งสองข้าง

ลายพันทึบ หมายถึง ลายที่มีสามยอดเป็นลวดลายอีกแบบหนึ่งที่ช่างแทงหยวกนิยมใช้กันทุกท้องถิ่น ขนาดของลายพันทึบโดยทั่วไป มีขนาดความกว้างประมาณ ๘ เซนติเมตร สูงประมาณ ๗ เซนติเมตร ลายพันทึบ เมื่อแทงและแยกลายออกจากกันแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทั้งสองข้างเช่นเดียวกับลายพันทิ้ง

ลายพันท้า หมายถึง ลายที่มีห้ายอด มีขนาดใหญ่กว่าพันทึบเล็กน้อย มีขนาดความกว้างประมาณ ๙ เซนติเมตร สูงประมาณ ๘ เซนติเมตร การแทงลายพันท้ายากกว่าลายพันทึบ เนื่องจากต้องแทงถึงห้าหยักหรือห้ายอด หากไม่มีความชำนาญด้านซ้ายและด้านขวาจะมีขนาดไม่เท่ากัน และโดยเหตุที่ขนาดพันท้าเป็นลายขนาดใหญ่ การแทงลายจึงต้องสอดไส้เพื่อให้ได้ลวดลายที่สวยงามเด่นชัดยิ่งขึ้น ลายพันท้าเมื่อแทงและแยกลายออกจากกันแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทั้งสองข้างเช่นเดียวกับลายพันทิ้งและลายพันทึบ

ลายน่องสิงห์หรือแข้งสิงห์ เป็นลายที่ประกอบส่วนที่เป็นเสาและนิยมใช้กันในทุกท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันลายน่องสิงห์เป็นลายที่แทงยาก กล่าว คือในการฉลุลายน่องสิงห์เป็นการฉลุเพียงครั้งเดียวแต่เมื่อแยกออกจากกันจะได้ลายทั้งสองด้านและทั้งสองด้านจะต้องเท่ากันเช่นเดียวกับลายพันทิ้ง พันทึบ และพันท้า แต่ลายน่องสิงห์ เป็นลายตั้งประกอบเสาด้านซ้ายและด้านขวา

ลายหน้ากระดาน ใช้เป็นส่วนประกอบของแผงส่วนบน ส่วนกลางและส่วนฐาน ชื่อของลายหน้ากระดานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ ลายกรักร้อย ลายกำมปู ลายเครือเถา ลายดอก เป็นต้น

ลายเสา เป็นลายที่มีความสำคัญเนื่องจากการแทงกระทำได้ยาก เช่นเดียวกับลายหน้ากระดานส่วนฐาน ออกแบบลวดลายแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล ช่างแทงหยวกมักจะออกแบบลวดลายมีความวิจิตรพิสดาร เพราะลายเสา เป็นลายที่จะแสดงฝีมือของช่างแต่ละคนเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกวดประชันฝีมือกันอีกนัยหนึ่ง ลายที่มักใช้ในการแทงลายเสา ได้แก่ ลายเครือเถา เช่น มะลิเลื้อย ลายกนก ลายรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น ปลา นก ผีเสื้อ มังกร สัตว์หิมพานต์ ลายดอกไม้ ลายตลก ลายอักษร ลายสัตว์ ๑๒ ราศี

ลายกระจังหรือลายบัวคว่ำ เป็นลายที่ใช้ประกอบกับลายพันทึบ และลายพันทิ้ง นิยมใช้เป็นส่วนยอดและส่วนกลางเท่านั้น ไม่นิยมใช้เป็นส่วนฐาน มีหลายแบบ ได้แก่ กระจังรวน

ในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก นิยมใช้ลายพื้นหนึ่ง และลายพื้นสาม ซึ่งเป็นลาย ที่ง่าย และเมื่อแทงและแยกลายออกจากกันแล้วสามารถนำไปใช้ได้ทั้งสองข้าง จากนั้นก็นำไปโอบโครงปราสาทผึ้ง โดยใช้เส้นตอกในมันมัดยึดให้ติดกับโครง

ศิลปะการแทงหยวก มีคุณค่าสูงด้านศิลปะ จิตใจ ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น การแทงหยวก เป็นภูมิปัญญาที่นับวันจะเลือนหายไปจากสังคมไทย จึงควรได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่ ให้คงอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป พระสมุห์ไพโรศาล ภาทรมณี จึงได้ปรึกษากับคุณลุงเก่ง คชสาร เปิดสอนศิลปะการแทงหยวกขึ้น ณ วัดท่ากกแก และได้รับความสนใจจากเยาวชนและคนในหมู่บ้านเข้ามาเรียนรู้วิธีการแทงหยวก โดยเยาวชนที่เข้ามาเรียนรู้วิธีการแทงหยวกนั้น เป็นกลุ่มที่เข้ามาร่วมกิจกรรมของทางวัดอยู่เป็นประจำ จากการชักชวนของผู้ปกครอง จนได้เรียนรู้และซึมซับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านจนเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น รวมถึงเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อที่จะได้ร่วมสืบทอดต่อไป ในการเรียนรู้วิธีการแทงหยวกของชุมชนบ้านท่ากกแก คุณลุงเก่งบอกว่า จะมาสอนจนกว่าผู้เรียนจะชำนาญ แต่ในช่วงนี้ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกของการฝึก จึงยังทำได้เพียงลายเบื้องต้นเท่านั้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐก็ได้มีการส่งเสริมให้งานแทงหยวกของบ้านท่ากกแก ได้เผยแพร่ในงานประเพณีต่างๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะการแทงหยวกของบ้านท่ากกแกให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวจังหวัดเพชรบูรณ์

ภาพที่ ๒๕ การฝึกสอนศิลปะการแทงหยวกของบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภาทรมณี เมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๒๖ ผลงานการแทงหยวกเยวชนและชาวบ้านของบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาส ภทรมุณี เมื่อ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๒)

๒.๓ ได้สังคตูป การทำได้สังคตูปในช่วงนี้ ชาวบ้านจะมารวมกลุ่มกันบริเวณหน้าศาลาการเปรียญของวัด เพื่อนำกะลามะพร้าวที่ได้จากในหมู่บ้าน นำมาขัดให้เงางาม เพื่อใช้สำหรับใส่ขี้ผึ้ง โดยจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำให้แล้วเสร็จก่อนถึงกำหนดวันงาน ได้สังคตูปที่ได้จะนำมาจำหน่ายให้แก่ผู้เข้ามาร่วมงานขบวนแห่ปราสาทผึ้ง ในราคาอันละ ๑๐ บาท เพื่อเป็นการหารายได้เข้าวัดอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ ๒๗ ได้สังคตูปของชุมชนบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๒.๔ อ้าน (ร้าน) ประทีป หรืออ้านสังคทีป ฝ่ายชายจะรวมกลุ่มกันด้านข้างของพระอุโบสถ เพื่อจัดทำอ้านสังคทีป สำหรับวางได้สังคทีปของผู้ที่มาร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแก โดยอ้านประทีปของชาวไทหล่มบ้านท่ากกแกมี ๒ แบบ คือ อ้านประทีป ทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส เป็นร้านไม้ไผ่ ความสูงประมาณเมตรห้าสิบเซน ฟันอ้านปูด้วยไม้ไผ่สานขัดแตะ (สานขัดแตะ คือ การเอาไม้ไผ่มาตัดเป็นท่อนๆ แล้วนำมาผ่าเป็นซี่ขนาด ๒ เซนติเมตร แล้วนำมีดมาเหลาข้อไม้ไผ่ออก แล้วนำมาสานสลับกัน) ตกแต่งร้านด้วยทางมะพร้าวและกาบกล้วยที่ได้จากการแทงหยวกและบุกระดาษสวยงาม ตั้งไว้บริเวณด้านซ้ายของพระอุโบสถ เพื่อใช้สำหรับวางประทีป และขึ้นหมากเบ็งก่อนการไปเดินขบวนแห่ปราสาทผึ้ง แบบที่สอง คือ อ้านประทีปแบบยาว จะทำไว้ด้านขวา ด้านซ้าย และด้านหลังพระอุโบสถ เป็นร้านไม้ไผ่ความสูงประมาณ ๑ เมตร ความยาวตามขนาดของพระอุโบสถแต่ละด้าน ฟันอ้านปูด้วยไม้ไผ่สานขัดแตะ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งนำประทีปของตนมาวางรอบพระอุโบสถ

ภาพที่ ๒๘ อ้านสังคทีปของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๒.๕ หมากเบ็ง การทำหมากเบ็ง จะนิยมทำในช่วงเช้าของวันแห่ปราสาทผึ้ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่ด้านหน้าอาคารชมรมฯ เพื่อช่วยกันทำหมากเบ็งเข้าร่วมในงาน โดยการพับใบตองให้เป็นกรวยซ้อนทับกันขึ้นไป ๕ ชั้น อันมีความหมายถึงชั้นทั้ง ๕ หรือ ที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าเบญจขันธ์ การทำหมากเบ็งนิยมใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทั้งทางพิธีพุทธและพิธีพราหมณ์ นอกจากจะทำเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาตามความเชื่อของชาวพุทธแล้ว ยังเป็นการทำเพื่อบูชาดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ตามความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ที่ชาวบ้านไทหล่มได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน

ภาพที่ ๒๙ หมากรเบ้งของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๒.๖ วัสดุและของตกแต่งภายในงาน ประกอบไปด้วย พุงหรือธง โคมแขวน หรือโคมหมาก นัต ฉัตร ๕ ชั้น และตะเกียงน้ำมันจากขวดกระติ่งแดง เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วม โดยจะมารวมตัวกันที่ด้านหน้าชมรมฯ เพื่อช่วยกันจัดทำอุปกรณ์ตกแต่งภายในงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

พุง หรือตุง คือผืนผ้าที่ถักทอด้วยด้ายหลากสี หรือที่เรียกว่าตุงใยแมงมุม และตุงที่เป็นผืนผ้าประดับด้วยกระดาษอังกฤษฉลุเป็นลวดลาย มีความกว้าง ประมาณ ๒ ศืบ ยาว ๒ เมตร เป็นฝีมือของชาวบ้านในท้องถิ่น ถือเป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองฟ้าและเมืองคน เป็นสถานที่ที่ผู้คนให้ความยำเกรง จึงได้ทำพิธีบูชาเพื่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เชื่อมโยงความเชื่อเรื่องผีดำหรือผีผู้เป็นใหญ่ ผีฟ้า แถน พุงยังเป็นสัญลักษณ์บอกเขตให้ผู้คนรับรู้ว่ามีบริเวณที่ปักตุงนั้น เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ถือเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่ได้ สืบทอดส่งต่อสัญลักษณ์สิ่งนี้เพื่อให้ความเคารพบูชาและการแสดงออกซึ่งความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เมื่อได้ตุงทั้งแบบถัก และแบบผืนผ้า ก็จะนำไปมัดไว้ที่ปลายของเสาไม้ไผ่ จากนั้นนำเสาไม้ไผ่ไปติดตั้งตามจุดที่ได้กำหนดไว้ โดยการมัดติดกับหลักไม้ให้แข็งแรง

ภาพที่ ๓๐ การทำทุงใยแมงมุมของชาวบ้านและเยาวชนบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

โคมแขวน หรือโคมหมากนัต ใช้เป็นเครื่องสักการะและใช้ส่องแสงสว่าง เป็นงานหัตถกรรมพื้นเมืองจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมาและได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้คงอยู่สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุที่การดำรงชีวิตผูกพันกับศาสนา การสร้างผลงานทางศิลปะจึงมีแรงบันดาลใจจากความศรัทธา จึงนิยมนำมาใช้ในงานพิธีกรรมต่างๆ ทำด้วยไม้ไผ่และกระดาษ สร้างเป็นโคมทรงแปดเหลี่ยม ใช้ประดับตกแต่งมีเทียนและประทีปเพื่อเป็นการสักการบูชาพระพุทธเจ้า และเชื่อว่าเป็นการบวงสรวงพระเกษแก้วจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ ซึ่งถือว่าเมื่อได้กระทำเช่นนี้แล้ว แสงประทีปจากโคมจะช่วงส่งประกายให้การดำเนินชีวิตเจริญรุ่งเรืองอยู่เย็นเป็นสุข

ภาพที่ ๓๑ การทำโคมแขวนของเยาวชนบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ฉัตร ๕ ชั้น เป็นเครื่องไทยทานต้นกลัปกฤษ์ ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่สูงตามต้องการ นำไม้ไผ่เหลาและทำเป็นวงกลมทำเป็นชั้น จำนวน ๕ ชั้น มีรูปทรงคล้ายเจดีย์สูง และนำกระดาษว่าวที่ฉลุลายมาติดที่ขอบวงกลมในแต่ละชั้น สลับสีให้สวยงาม จากนั้นนำเสาไม้ไผ่ไปติดตั้งตามจุดที่ได้กำหนดไว้ โดยการมัดติดกับหลักไม้ให้แข็งแรง

ภาพที่ ๓๒ การทำฉัตร ๕ ชั้นของชุมชนบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ตะเกียงน้ำมันจากขวดกระติ่งแดง ใช้ประดับตามถนนที่เป็นเส้นทางในการแห่ปราสาทผึ้ง เพื่อให้แสงสว่าง และใช้จุดประทีปในขบวน วิธีการทำ คือ นำฝากระติ่งแดงมาเจาะรู แล้วใช้ไผ่ฟั่นเป็นไส้ตะเกียง น้ำมันตะเกียงใช้น้ำมันเบนซิน ๒ ส่วน และน้ำมันโซล่า ๑ ส่วนผสมกัน การติดตั้งจะใช้เสาไม้ไผ่ตอกเป็นหลัก ใ้ย่างในของรถมอเตอร์ไซด์ ตัดเป็นชิ้นให้มีลักษณะเป็นวงกลม แล้วนำขวดน้ำมันไปติดตั้งที่หลักไม้ไผ่

นอกจากนี้ยังมีการประดับตกแต่งในส่วนอื่นๆ อีก เช่น การติดธงวัดและธงชาติเป็นทิวบริเวณงาน การติดกระดาษฉลุลายตกแต่งตามศาลา และกุฏิวัด เป็นต้น

๒.๗ ชุ้มอาหาร เป็นชุ้มที่ใช้ในสำหรับการจัดกิจกรรมตลาดพื้นบ้านไทหล่ม เป็นชุ้มขนาด ๑.๕ เมตร สูง ๖๐ เซนติเมตร วัสดุทำจากไม้ไผ่ ทำลักษณะคล้ายแคร่ ยกพื้นปูด้วยกระเบื้องไม้ไผ่สำหรับวางอาหารที่จะนำมาขาย ในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง หลังคามุงจาก

๒.๘ อาหารสำหรับผู้เตรียมงาน ทุกวันตั้งแต่เริ่มมีการเตรียมงาน จะมีกลุ่มแม่ครัวที่รับผิดชอบหน้าที่ในการทำอาหารกลางวันสำหรับผู้ที่มาช่วยงาน จะสลับสับเปลี่ยนกันไปในแต่ละวันอาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารพื้นบ้าน และกับข้าวจากวัดที่ได้จากการบิณฑบาต ชาวบ้านจะเตรียมอาหารให้แล้วเสร็จก่อนเวลาฉันภัตตาหารเพลของพระสงฆ์ เมื่อได้ยินเสียงกลองเพล สมาชิกในกลุ่มจะนำอาหารที่ได้เตรียมไว้ไปถวายพระสงฆ์ ที่ศาลาการเปรียญของวัด เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จแล้ว ก็จะนำภัตตาหารที่เหลือจากที่นำไปถวายและที่เหลือจากการบิณฑบาต มาร่วมรับประทานกันต่อที่บริเวณด้านข้างโรงครัวของวัด เมนูหลักที่ขาดไม่ได้เลยก็จะเป็นข้าวเหนียว ส้มตำ และน้ำพริก วัดอุทิศในการปรุงอาหารส่วนใหญ่ได้มาจากชาวบ้านช่วยกันบริจาคสิ่งของ เช่น ข้าวสาร มะละกอ พริก หอม กระเทียม ผักต่างๆ และมะพร้าว และวัดอุทิศบางอย่างที่จำเป็นจะต้องซื้อ ไม่ว่าจะเป็น น้ำมัน น้ำปลา ปลาร้า น้ำดื่มและอื่นๆ ได้งบประมาณจากชาวบ้านที่ช่วยกันบริจาค

ภาพที่ ๓๓ การเตรียมอาหารสำหรับผู้มาช่วยงาน

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๓๔ การล้อมวงรับประทานอาหาร

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

๓. ลำดับพิธีการในวันงาน

การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแก ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงาน ดังนี้

๓.๑ ช่วงเช้าของวันงาน ชาวบ้านจะมาช่วยกันดูแลความเรียบร้อยในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เช่น จัดเก้าอี้สำหรับแขกที่มาร่วมงาน และจัดเตรียมน้ำดื่มสำหรับผู้ร่วมงาน เวลา ๑๑.๐๐ น. ยังได้มีการตั้งโรงทานของชาวบ้านท่ากกแก อาทิ ผัดหมี่แดง ก๋วยเตี๋ยว ส้มตำ ข้าวราดแกง ไอติม และน้ำดื่ม ไว้สำหรับชาวบ้านที่มาช่วยงานและดูแลความเรียบร้อยของบริเวณงาน ในวันนี้แต่ละคุ้มบ้านจะทยอยกันมารับต้นผึ้งที่วัดเพื่อนำไปเตรียมความพร้อมในการเดินขบวนแห่ปราสาทผึ้งในเวลา ๑๘.๓๐ น.

๓.๒ การแต่งกายเข้าร่วมงานประเพณี ทางชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลมั่ง บ้านท่ากกแก ได้มีมติให้ชาวบ้านร่วมกันใส่ชุดพื้นบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรมและงานประเพณีของชุมชน โดยผู้หญิงจะนุ่งซิ่นหัวแดงตีนก่าน ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น ผู้ชายจะนุ่งโสร่งคาดผ้าขาวม้า อีกทั้งยังถือเป็นการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของการทอผ้าที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญา เทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายที่สื่อถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังได้มีการถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น คือ งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ซึ่งถือเป็นงานบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นประเพณีที่ชาวบ้านในท้องถิ่นปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยการทอให้เกิดเป็นลวดลายปราสาทผึ้งลงบนผืนผ้าซิ่น ซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นและถือเป็นมรดกตกทอดมาสู่อนุชนรุ่นหลังได้สืบทอดกันต่อไป

ภาพที่ ๓๕ การแต่งกายเข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของกลุ่มสตรีไทหล่ม
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๓๖ การแต่งกายเข้าร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของกลุ่มผู้ชายไทหล่ม
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ปัจจุบัน ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทหล่ม กลุ่มมูลมั่งบ้านท่ากกแก ได้จัดให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าให้แก่เยาวชนบ้านท่ากกแก ในเรื่องของการทอหัวขึ้น โดยได้รับความอนุเคราะห์จากคุณยายหนูพิน ล้วนทอง เป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทหล่มให้แก่เยาวชนและผู้ที่สนใจของบ้านท่ากกแก เพื่อต้องการที่จะให้การทอผ้าพื้นเมืองของท้องถิ่นได้มีการสืบทอดต่อไป

ภาพที่ ๓๗ การฝึกทอหัวขึ้นของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๓๘ กลุ่มเยาวชนและชาวบ้านท่ากกแกที่เข้าร่วมการฝึกทอหัวขึ้น

(ถ่ายภาพโดย พระสมุห์ไพโรศาล ภทรมุณี เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๒)

๓.๓ พิธีเจริญพระพุทธมนต์เย็น ก่อนถึงกำหนดการเดินทางไปบวชเฝ้าพรสาตผึ่ง จะมีการเจริญพระพุทธมนต์เย็น เป็นพิธีกรรมฝ่ายสงฆ์ปฏิบัติที่ปฏิบัติกันในงานมงคลต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่มาร่วมงาน ปกติการเจริญพระพุทธมนต์เย็นจะเริ่มปฏิบัติในเวลา ๑๘.๐๐ น. แต่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลา จึงได้เลื่อนเวลามาเป็น ๑๗.๓๐ น. โดยมีเจ้าอาวาสวัดท่ากกแก พระลูกวัด ผู้ทำหน้าที่ด้านศาสนพิธี หรือมัคทายก และชาวบ้านท่ากกแกบางส่วนที่เข้าร่วมพิธี เนื่องจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านส่วนใหญ่ จะไปตั้งขบวนรอเพื่อเตรียมความพร้อมในการเดินทางบวชเฝ้า เมื่อเจริญพระพุทธมนต์เสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าอาวาส และผู้เฒ่าผู้แก่ที่ร่วมพิธีเจริญพระพุทธมนต์เย็น จะลงมาจุดได้สังคหิที่บริเวณฮ้านประทีปด้านข้างฝั่งซ้ายของพระอุโบสถ ทรงสื้เหลียมจัตุรัส และบูชาหมากเบ็งก่อนเดินทางมาร่วมขบวนเฝ้าประเพณีเฝ้าพรสาตผึ่ง

๓.๔ ขบวนเฝ้าพรสาตผึ่ง ชาวบ้านจะรวมตัวกันที่หน้าบ้าน นายสุนทร ท้าวเงิน ผู้ใหญ่หมู่ ๘ เพื่อตั้งขบวนรอจนถึงกำหนดการเฝ้าพรสาตผึ่งในเวลา ๑๘.๓๐ น. แต่ก็จะมีบางคุ้มบ้านที่จะตั้งขบวนรอด้านหน้าคุ้มบ้านของตนเองเพื่อที่จะเข้าร่วมขบวนเฝ้าพรสาตผึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีต้นพรสาตผึ่งในขบวนถึง ๑๗ ต้น เป็นพรสาตผึ่งของชุมชน ๙ ต้น เทศบาลตำบลตาลเดี่ยว ร้านโนนทองคำไม้ กลุ่มเจ้าพ่อเจ้าแม่บ้านนาข้าว ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า กลุ่มวัดทุ่งธงไชย กลุ่มวัดโนนสว่างทางหลวง กลุ่มวัดจอมมณี กลุ่มวัดหินโง่น และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จังหวัดพิษณุโลก) ในขบวนเท่านั้น จะมีวงดนตรีพื้นบ้านนำขบวน ประกอบด้วย เครื่องดนตรีใช้กลองปี่ กลองหาง ฉาบ ฉิ่ง แคน และพิณ ร่วมด้วยบรรเลงแห่ไปในขบวน โดยมีแขกผู้เกียรติ หน่วยงานราชการ พ่อค้าประชาชน ผู้เฒ่าผู้แก่ หนุ่มสาวและเด็กๆ ร่วมพ้อนรำในขบวนกันอย่างสนุกสนาน ในขบวนเฝ้าพรสาตผึ่งชาวบ้านจะถือประทีปเพื่อเป็นการส่องให้เกิดแสงสว่างในระหว่างการเดินทาง และเพื่อเป็นองค์ประกอบที่สวยงามในขบวนเฝ้า

ภาพที่ ๓๔ ขบวนเฝ้าพรสาตผึ่งของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ภาพที่ ๔๐ วงดนตรีพื้นบ้านนำขบวนแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก
(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

เมื่อหัวขบวนแห่ปราสาทผึ้งเริ่มเข้าถึงเขตวัดท่ากกแก จะมีพิธีกรกล่าวต้อนรับ รวมถึงชาวบ้านที่มาร่วมงานแต่ไม่ได้ไปร่วมขบวนแห่ ทางวัดก็ได้จัดสถานที่ไว้ให้นั่งรออยู่ภายในบริเวณวัด จากนั้น ขบวนแห่ปราสาทผึ้งจะแห่รอบพระอุโบสถและสิมเก่า จำนวน ๓ รอบ เมื่อครบแล้วจะนำปราสาทผึ้งไปวางเรียงกันที่ด้านหน้าพระอุโบสถ ส่วนได้สังคหิที่ชาวบ้านถือมานั้น ก็จะถูกนำไปวางที่ฮ้านประทีปรองๆ พระอุโบสถ แล้วแยกย้ายกันไปนั่งในบริเวณที่ได้จัดสถานที่ไว้ให้

๓.๕ พิธีเปิดงานและกิจกรรมภายในงาน เมื่อทุกอย่างพร้อมเพียงกันแล้ว ก็จะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์เทศนาอันสงส์ของการถวายตันผึ้ง หลังจากเทศนาเรียบร้อยแล้ว ต่อไปก็จะเป็นขั้นตอนที่เรียกว่า **“สัหมณียกถาแห่งการถวายตันผึ้ง”** คือ การที่ภิกษุพูดแสดงความขอบคุณหรือกล่าวถึงประโยชน์และอันสงส์ของความคิดหรือบุญกุศลที่ทนายทนายิกาได้ทำการถวายตันผึ้ง หรือปราสาทผึ้ง สัหมณียกถาเป็นเหตุให้ผู้ทำบุญนั้นเกิดความแช่มชื่นเบิกบาน เกิดความอิ่มใจในผลบุญที่ตนทำและปรารถนาจะทำบุญเพิ่มพูนขึ้นไปอีก การกล่าวสัหมณียกถาเป็นธรรมเนียมของพระสงฆ์มาแต่โบราณ โดยกล่าวเป็นภาษาไทย ใช้เวลามากน้อยแล้วแต่ผู้กล่าว และปกติจะกล่าวก่อนที่จะอนุโมทนาเป็นภาษาบาลี (พระธรรมกิตติวงศ์, ๒๕๔๘)

หลังจากที่พระภิกษุสงฆ์สัหมณียกถาเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มัคทายกก็นำกล่าวคำถวายปราสาทผึ้ง ซึ่งถือว่าเป็นการบูชาและการขอมาพระรัตนตรัยเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองและหมู่คณะ ดังนี้

คำถวายปราสาทผึ้ง

“อิมานิ มะยัง ภันเต มธูปพะปาสาทะ อภิปูชยามะ”

ข้าพเจ้าขอถวายบูชายังต้นดอกผึ้งแก่พระพุทธเจ้า พระสฤป รูปพระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์และเทพดาอันรักษาวัดวาอารามแห่งวัดท่ากกแกนี้ขอความสุขความเจริญจงบังเกิดมีแก่ผู้ซึ่งข้าพเจ้าทั้งหลายด้วยเทอญ (พระสมุโไพศาล ภทรมุณี, ๒๕๕๘)

คติความเชื่อที่มีต่อประเพณีการแห่ปราสาทผึ้ง ที่ยังคงความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งในงานประเพณีนั้นมีการเผยแพร่นัยสำคัญทางด้านความเชื่อในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ความเชื่อที่แสดงให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีของกลุ่มชน ในการร่วมมือร่วมแรง ทำงานร่วมกัน ด้วยใจรักในการสืบสานงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านท่ากกแก และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักของพระพุทธศาสนา ที่นิยมนำเทียนไขมาร่วมทำบุญเพื่อแสงสว่างจากเทียนที่หล่อหลอมร่วมกันได้เปรียบเสมือนธรรมะที่จะนำทางชีวิตของพุทธศาสนิกชนต่อไป

หลังจากที่กล่าวคำถวายต้นผึ้งเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นเป็นการเปิดงาน โดยประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้กล่าวเปิดงาน พร้อมทั้งแขกผู้มีเกียรติมาร่วมงานกันจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งท่านประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผู้หนึ่งที่มียุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟูประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของบ้านท่ากกแก โดยร่วมเสนอแนวคิดในการจัดงานร่วมกับเจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน อีกทั้งยังให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์งาน รวมถึงเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนที่ท่านได้เข้ามาสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชุมชนบ้านท่ากกแก หลังจากพิธีเปิดงานแล้ว ชุมชนยังได้จัดให้มีกิจกรรมต่างๆ อีกมากมาย ดังนี้

กิจกรรมการแสดงฟ้อนกลองโบราณ การฟ้อนรำของชุมชนบ้านท่ากกแกมีมานาน ตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งจะจัดให้การฟ้อนรำเนื่องในโอกาสพิธีการงานบุญสำคัญ เพื่อเป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การฟ้อนจะตั้งขบวนเป็นแถวและฟ้อนรำตามเสียงจังหวะกลองบั้ง **พร้อมกับเครื่องดนตรีที่ร่วมบรรเลง** กลองหาง ฉาบ ฉิ่ง แคน และพิณ แต่เดิมนั้นการฟ้อนไม่มีแบบแผนอะไรมากมาย โดยการนำลูกหลานทั้งชายและหญิงมาแต่งกายแบบพื้นบ้าน ไทหล่มผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นมีหัวมีตีนแบบโบราณ ผู้ชายนุ่งกางเกงบ้าง นุ่งโสร่งบ้าง ผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ **ต่อมา**เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้มีผู้ที่ชำนาญในการฟ้อนรำชาวผู้ไทจากจังหวัดกาฬสินธุ์มาช่วยฝึกสอนให้ลูกหลานบ้านท่ากกแก จึงสามารถฟ้อนรำจังหวะแบบภูไทตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เรียกได้ว่าหนุ่มสาวบ้านท่ากกแกเมื่อสมัยยี่สิบกว่าปีก่อนนั้น มีความสามารถในการฟ้อนรำ เกือบทั้งหมู่บ้านทีเดียว ซึ่งปัจจุบันนี้ทางวัดพยายามรักษาประเพณีการฟ้อนรำเพื่อต้อนรับคณะกฐินผ้าป่า เมื่อมีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือน จึงมีการฟ้อนรำต้อนรับคณะศรัทธาเป็นประจำ การแสดงฟ้อนกลองโบราณได้มีการรวมกลุ่มการฝึกซ้อมดนตรีและการฟ้อนรำเป็นประจำ ใช้ระยะเวลาในการฝึกประมาณ ๑ เดือน กลุ่มนักดนตรี และกลุ่มฟ้อนรำมีทั้งเยาวชนและกลุ่มหนุ่มสาว ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการแสดงชุดนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากความชอบในการเล่นดนตรีและการฟ้อนรำ นอกจากนี้ก็ยังมีกลุ่มที่เพื่อนถูกชักชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมเช่นกัน โดยจะมีการรวมตัวฝึกซ้อมกันที่วัดในช่วงเย็นทุกวันจนถึงวันงาน

ภาพที่ ๔๑ การแสดงฟ้อนกลองโบราณของชุมชนบ้านท่ากกแก

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

กิจกรรมการเดินแพ้นโซว์ เป็นการเดินโซว์เครื่องแต่งกายของวัฒนธรรมไทหล่มแต่ละยุคสมัย ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ซึ่งในงานมีการเดินโซว์เครื่องแต่งกายทั้งชายและหญิง รวมถึงการแต่งกายในโอกาสต่างๆ ซึ่งมีการอธิบายเครื่องแต่งกายทั้งชายและหญิง ดังนี้

การแต่งกายของสตรีไทหล่มแต่เดิมนั้นนิยมนุ่งผ้าซิ่น ที่ทำด้วยไหมหรือฝ้าย ถ้าเป็นสตรีสูงศักดิ์ก็มีการเพิ่มความสวยงามมากขึ้น เช่น ผ้าซิ่นไหมตีนเงิน ผ้าซิ่นไหมตีนคำ และอาจจะมีผ้าซิ่นที่รับมาจากถิ่นอื่น เช่น ผ้าซิ่นยวน (ภาคเหนือ) ผ้าแพรจีน ผ้ายกดอกของภาคกลาง บางครั้งหญิงสูงศักดิ์หรือภริยาคนบางท่านก็นิยมนุ่งโจงกระเบนแบบสตรีภาคกลาง การแต่งกายโบราณแต่ไม่มีการนุ่งเสื้อ เพียงแต่มีผ้าห่ออกและสไบพาดเฉียงบ่าเท่านั้น ต่อมาจึงมีการตัดเสื้อแขนกระบอกผ่าอก เสื้อแขนสั้นที่ทำจากฝ้ายหรือไหม และเสื้อคอกระเช้า ไทหล่มเรียกว่า **“เสื้อหมากกะหล่ง”** เย็บตะเข็บด้วยด้ายสีแดง หรือเย็บห้าตะเข็บก็มีแล้วแต่ความนิยม ส่วนมากเป็นเสื้อสีขาวฝ้ายด้ายดิบ หรือย้อมสีด้วยมะเกลือ คราม ดินกระดุมเงินเม็ดเล็กๆ

การแต่งกายของผู้ชายไทหล่ม ผู้ชายไทหล่มไม่ว่าจะฐานะอะไรแต่เดิมนั้น เมื่ออยู่กับบ้านก็นุ่งผ้าขาวม้าธรรมดา นุ่งโสร่ง หรือนุ่งกางเกงขาก๊วย สีขาว สีเทา และสีดำ ไทหล่มเรียกว่า **“สั้งหัวโหล่ง”** แบบสบายๆ เมื่อมีกิจธุระจึงนุ่งเสื้อที่ทำด้วยผ้าฝ้ายแขนยาวหรือสั้น ผ่าอก กระดุมเงิน หรือใช้ผ้าตัดเป็นเส้นสำหรับผูกติดกัน เสื้อย้อมเป็นสีดำมะเกลือ สีคราม

ชายไทหล่ม ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษชาวลาว นิยมสีกลายขา มีอยู่ด้วยกัน ๒ แบบ คือแบบที่เรียกว่า ลาวพุงขาว และลาวพุงดำ ส่วนใหญ่ชายไทหล่มนิยมสักแค่ส่วนขาท่อนบน หรือที่เรียกว่าลาวพุงขาว การสักนอกจากจะใช้เป็นเครื่องรางของคลังแล้ว ค่านิยมการสักก็เพื่อแสดงถึงความเป็นชายชาติตรี ความอดทนแข็งแรง และความกล้าหาญ และเพื่อโอ้อวดผู้สาว ซึ่งเป็นค่านิยมของผู้ชายชาวลุ่มน้ำโขงไทลาวโดยทั่วไป ในสมัยนั้น สมกับคำผญาโบราณว่า “ขาวขาวมานั่งใกล้หมั้นคาวฮากสือก ขาลายมาย่างฝ้ายเหลียวแล้ว กะเหล้าเหลียว” (พระสมุไพศาล ภัทรมุณี, ๒๕๖๒: สัมภาษณ์)

ภาพที่ ๔๒ การแสดงแฟชั่นโชว์ชุดไทลื้อ

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

กิจกรรมจำลองวิถีชีวิตของไทลื้อ ผู้สาวเข็นฝ้าย ผู้บ่าวเป่าแคน เนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตของผู้หญิงไทลื้อ หลังจากว่างเว้นการทำงานในไร่ในสวน นิยมทอผ้าเพื่อใช้ในชีวิตรประจำวัน การทอผ้าของสตรีไทลื้อได้มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอผ้าส่วนใหญ่จะผลิตจากไหม ฝ้าย และไหมแถมฝ้าย ชาวบ้านจะนิยมปลูกฝ้ายในที่ดินบริเวณใกล้บ้าน หรือบริเวณที่เป็นเนินสูง ดังนั้น ก่อนการทอผ้าจะต้องเข็นฝ้ายเพื่อนำเส้นด้ายไปเป็นวัตถุดิบในการทอผ้า หรือที่เรียกว่า ตำหูก โดยมีความเชื่อว่าหากลูกสาวบ้านไหนทอผ้าไม่เป็นก็จะไม่ได้แต่งงาน และการทอผ้าสมัยก่อน นิยมทอกันใต้ถุนบ้าน ผู้บ่าวสมัยก่อนต้องการจะจีบลูกสาวบ้านไหนก็นิยมที่จะเป่าแคนไป เพื่อเป็นการบอกให้ผู้ใหญ่รับทราบว่าจะมาจีบลูกสาวที่บ้าน

ภาพที่ ๔๓ กิจกรรมการสาธิตวิถีชีวิตไทยหล่ม “ผู้สาวเซ็นฝ้าย ผู้บ่าวเป่าแคน”

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

กิจกรรมการแสดงเสียงกลองหาง จากลูกหลานพ่อไสว บ้านขัวญโยน เป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ไทยหล่มในเทศกาลเสียงกลอง ล่องโคมไฟ ไหว้พ่อขุนผาเมือง การเสียงกลองหางเกิดขึ้นเมื่อใดไม่มีใครทราบ เพราะแต่เดิมแท็กกลองเสียงโบราณจะตีกลองคู่หรือกลองกิ่งเป็นกลองสองหน้า สำหรับกลองหางนั้น แต่เดิมมีไว้สำหรับแท็กกองบุญกองทานต่างๆ ในอดีตการละเล่นเสียงกลอง เป็นการละเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และความสามัคคีกลมเกลียวกันในหมู่คณะ เสียงของกลองที่ตีออกมาก่อให้เกิดความเข้าใจ อีกทั้งยังบ่งบอกถึงความสามารถ และภูมิปัญญาในการทำกลอง ดังนั้น ยามว่างเจ้าของกลองคงคิดอยากประลองเสียงกัน จึงตีกลองเพื่อประชันขันแข่งกันขึ้น ลักษณะการตีจะตีเป็นยกๆ สลับกันไปมา กรรมการก็จะตัดสินจากเสียงกลองว่าลูกไหนดีตีและไพเราะกว่าก็เป็นผู้ชนะ

ภาพที่ ๔๔ การประชันเสียงกลองหาง

(ถ่ายภาพโดย นิภา พิลากิต เมื่อ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒)

ตลาดพื้นบ้านไทหล่ม วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร วัฒนธรรมการกินแบบไทหล่มนั้น นิยมรับประทานข้าวเหนียวมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ต่อมาจึงรับประทานข้าวเจ้าบ้าง การรับประทานนั้น นิยม นำใส่ภาชนะที่เรียกว่า “พาข้าวหย่อง” มีลักษณะคล้ายขันโตกแต่ทำด้วยหวาย การรับประทาน คือ การนั่งล้อมวง ลงกับพื้นและนิยมให้บุรุษทานก่อนและสมัยโบราณจะต้องได้ยินเสียงพระตีกลองหรือรอเวลาให้พระฉันจันทน์หรือเพลแล้ว ชาวบ้านจึงจะรับประทานอาหาร เป็นธรรมเนียมเมื่อเก่าก่อน ปัจจุบันค่านิยมเหล่านี้ได้เลิกละไปแล้ว สำหรับพาข้าวหย่องนั้นในปัจจุบันนิยมใช้เป็นภาชนะอาหารถวายแก่พระสงฆ์ชาวบ้านทั่วไปจึงไม่นิยมใช้พาข้าวหย่องในการรับประทานอาหารในชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงไป

ภายในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งมีการออกร้านอาหารพื้นบ้านไทหล่มที่มีความหลากหลาย ถือเป็นเอกลักษณ์ของไทหล่มที่บรรพบุรุษได้ส่งต่อสืบทอดกันมาแต่โบราณให้ท่านทั้งหลายได้ลิ้มลองกันภายในงาน ยกตัวอย่างเช่น

ข้าปู เป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง ข้าปูมีลักษณะคล้าย “น้ำปู” ของภาคเหนือ บางครั้งก็เรียกกันว่า กะปิปู เพราะมีลักษณะคล้ายกะปิ ข้าปูไทหล่มนั้นทำมาจากการนำเอาตัวปูทั้งตัวปริมาณมาก พอสมควรนำมาตำให้ละเอียด กรองเอาเฉพาะน้ำที่ได้จากการตำนั้น ตำกระเทียมผสมลงไป แล้วนำมาเคี่ยวจนกว่าน้ำนั้นงวดเต็มที่จึงนำมารับประทานและเก็บไว้ได้นานหลายเดือน และนิยมนำมาประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น ใส่ส้มตำ (ตำส้มข้าปู) ใส่ในน้ำพริก (แจ่วข้าปู) จิ้มกินกับหน่อไม้ จิ้มกินกับมะขามอ่อน หรือผลไม้อื่นๆ

หน่อไม้ ด้วยภูมิประเทศของเมืองหล่มนั้นมีภูเขาอยู่รอบ หน่อไม้จึงเป็นอาหาร อีกประเภทหนึ่งที่ไทหล่มชื่นชอบและขาดไม่ได้ในเมนูอาหาร หน่อไม้นำมาทำเป็นอาหารได้หลายประเภท เช่น หน่อไม้ที่ไทหล่มเรียกว่า “ไม้ซาง” นำมาต้มกินกับน้ำพริก แกงใส่ใบย่านาง หน่อไม้ประเภทหน่อไม้รวก นิยมนำมาทำเป็นหน่อไม้ดอง ไทหล่มเรียกว่า หน่อไม้ส้ม เมนูประเภทหน่อไม้นั้น ได้แก่ ซุปหน่อไม้ ลาบหน่อไม้ หมกหน่อไม้ คั่วหน่อไม้ แกงหน่อไม้ อูดลูดหน่อไม้ ฯลฯ

ส้มตำ ภาษาไทหล่มเรียกว่า “ตำส้ม” เป็นอาหารยอดนิยมของไทหล่ม เพราะเป็นอาหารที่กินมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ตำส้มที่นิยมมากที่สุดคือ ตำบักหุ่ง หรือมะละกอ ความจริงแล้ว คำว่า “มะละกอ” มาจากคำว่า “เกาะมะละกา” แสดงว่าเราเพิ่งรับเอาเข้ามาเมื่อประมาณสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้เอง แสดงให้เห็นว่าแต่เดิม ตำส้มนั้น มิใช่ตำมะละกออย่างที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน แต่เดิมนั้นตำส้มเป็นการตำผลไม้อย่างอื่น เช่น ตำมะยม ตำขมุน ตำลูกยอ ตำมะม่วง ตำกล้วย ฯลฯ ซึ่งไทหล่มก็ยังนิยมกินกันเป็นอาหารหลักและเป็นอาหารว่างกันมานาน ที่สำคัญตำส้มฉบับไทหล่มต้องใส่ปลาร้า จึงจะเป็นตำส้มแบบไทหล่มแท้ๆ

ขนมจีน เรียกตามภาษาไทหล่มว่า “เข้าหนมเส้น” เป็นอาหารที่ได้รับอิทธิพลมาจากอาหารมอญโบราณ คนมอญเรียกอาหารชนิดนี้ว่า “ขะโนมจิ้น” คนไทยและคนลาวก็รับวัฒนธรรมการกินขนมจีน สืบต่อมาดัดแปลงตามรสนิยมของตนเอง ขนมเส้นไทหล่มนั้นมีลักษณะพิเศษ คือ เส้นเล็ก และมีความเหนียวนุ่มกว่าขนมจีนทั่วไป เป็นที่เรื่องชื่อเสียง คือ ขนมเส้นหล่มเก่า โบราณนิยมนานขนมเส้นในงานมงคล เช่น งานบวช การแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ เพราะถือว่าเส้นขนมจีนนั้น หมายถึงความมีอายุยืนนั่นเอง

ลาบ อาหารประเภทลาบนั้น ก็เป็นอาหารอีกประเภทหนึ่งที่นิยมรับประทานกันอยู่หลายภูมิภาค แต่ลาบไทหล่มนั้นมีความพิเศษอยู่อย่างหนึ่งคือ เหมือนลาบเมืองเหนือกรายๆ ไม่ค่อยเหมือน ลาบอีสานสักเท่าไร เพราะนิยมใส่เครื่องปรุงมากเป็นพิเศษเรียกว่าแทบจะใส่ทุกอย่างเลยทีเดียว ไม่ว่าจะเป็น ไบมะกรูด ข่า หมากแค้น ใส่มากจนกลืนแทบจะลำบากสำหรับคนไม่เคยทาน แต่เดิมนั้นลาบไทหล่มนิยมกินลาบดิบล้วนๆ ใส่เลือดด้วยก็มิไม่ว่าจะเป็นลาบวัว ลาบควาย ลาบหมู ลาบไก่ ปัจจุบันนิยมลาบสุกกัน เนื่องจากมีการเตือนจากสาธารณสุข หรือเห็นตามข่าวอยู่บ่อยครั้งว่าการกินลาบดิบอาจทำให้เป็นโรคได้หลายอย่าง แต่ก็ยังมีบางคนที่ยังนิยมกินลาบดิบอยู่ คำว่าลาบนั้น ไม่ใช่จะลาบได้เฉพาะเนื้อสัตว์เท่านั้น ไทหล่มยังนิยม ลาบพืชผัก อาทิเช่น ลาบหน่อไม้ ลาบหมากเขือ ลาบเทา (ตะไคร้น้ำ) ฯลฯ คำว่าลาบยังพ้องกับคำว่า “ไซคลาภ” จึงทำให้อาหารชนิดนี้นิยมรับประทานในงานมงคลต่างๆ อีกด้วย

ซूप คำว่า ซุป ในที่นี้เป็นอาหารพื้นบ้านไทหล่มอย่างหนึ่งมีลักษณะคล้ายลาบ โดยการนำผัก ที่เราชอบ พืชผักที่นิยมนำมาซूपนั้น ได้แก่ ถั่วฝักยาว มะเขือ ไบมะม่วง หมากแปบ หัวทูน ขมุน เหล่านี้นำมาล้างก่อน และนำมาผสมด้วยเครื่องปรุงมีน้ำปลาร้า งา ข้าวคั่ว พริกป่น มะพร้าวฝอย ไข่ไก่ หอยขม คลุกเคล้าให้เข้ากันดีแล้วนำมารับประทาน เป็นอาหารสมุนไพรชั้นเลิศ

แกง เป็นอาหารหลักชนิดหนึ่งของไทหล่ม อาหารประเภทแกงของไทหล่มดั้งเดิมนั้นไม่นิยมใส่กะทิ ดังนั้น จึงเป็นแกงชนิดที่เรียกว่าแกงป่าเสียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพูดถึงแกงป่าต้องหนีไม่พ้นเครื่องแกงที่เผ็ดร้อน รสชาติเข้มข้น ยิ่งใส่เนื้อสัตว์ลงไปให้เข้ากับน้ำแกง ยิ่งจะทำให้รสชาติกลมกล่อมขึ้น นิยมปรุงรสด้วย

น้ำปลา น้ำปลาร้า น้ำจากใบย่านาง ขี้ปู หรือน้ำผักกะทอน เช่น แกงผักหวานใส่ไข่มดแดงซึ่งไทหล่มเรียกว่า ไข่มดส้ม แกงอ่อมเนื้อวัว เนื้อไก่ เนื้อหมู เนื้อปลา หรือแม้กระทั่งกบและเขียด

ไส้กรอกไทหล่ม เป็นอาหารชนิดปิ้งย่างที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของไทหล่มทำจากเนื้อหมู และไส้หมู มีความคล้ายคลึงกับ ไส้อั่วของภาคเหนือ แตกต่างที่ไส้กรอกของไทหล่มไม่นิยมใส่ขมิ้น มีเครื่องปรุงดังนี้ เนื้อหมูสับละเอียด กระเทียม พริกสด ตะไคร้ ขมิ้น เกลือและพริกแกง

ถั่วแฉะหรือถั่วเน่า ทำมาจากถั่วเหลืองโดยผ่านการต้มจนสุกแล้วนำมาหมักด้วยจุลินทรีย์ในธรรมชาติจนมีกลิ่น สี รส และลักษณะเฉพาะตัว กรรมวิธีการหมักถั่วเน่านั้น เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจมีการปรับเปลี่ยนทั้งรสชาติและกรรมวิธีให้เหมาะสมกับยุคสมัย การทำถั่วเน่าของแต่ละท้องถิ่นจะมีกรรมวิธีการทำถั่วเน่าแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยทั่วไปชาวบ้านจะนิยมทำถั่วเน่าอยู่ ๒ ชนิด ได้แก่ ถั่วเน่าแบบเปียกและถั่วเน่าแบบแห้ง

วิธีการทำถั่วเน่า เริ่มแรกเลือกซื้อเมล็ดถั่วเหลืองที่มีคุณภาพ นำมาคัดแยกเมล็ดที่เสียออก แล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาดและแช่น้ำทิ้งไว้ ๑ คืน เพื่อให้ถั่วนิ่ม จากนั้น นำถั่วเหลืองมาขาวน้ำทิ้งไว้ให้พอหมาดๆ ต้มในน้ำเดือดนาน ๔ - ๖ ชั่วโมง หรือ ๑ วัน จนกว่าถั่วจะเปื่อย นำไปใส่ในกระบุง ตะกร้า หรือเข่ง ที่รองและปิดทับด้วยใบตองตึง หาฟามื้อ หรือไม้ที่หนักรๆ มาทับอีกชั้น หมักให้ถั่วอบและร้อนโดยทิ้งไว้ ๒ คืน หรืออาจนำไปตาก ส่วนใหญ่นิยมหมักถั่วเน่า ประมาณ ๒-๓ วัน จะได้ถั่วที่เริ่มเปื่อยยุ่ยและส่งกลิ่นเล็กน้อย ไทหล่มนิยมนำถั่วเน่ามาหมักแอบ เพื่อรับประทานเป็นอาหาร ไม่นิยมนำมาใส่แกงเหมือนทางภาคเหนือ

น้ำผักกะทอน เป็นน้ำที่ได้จากการต้มใบหรือเปลือกของต้นไม้ชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่า “ผักกะทอน” นำใบหรือเปลือกมาต้มจนได้น้ำที่เข้มข้น สำหรับเก็บไว้รับประทานประกอบอาหาร เช่น ทำน้ำแจ่วผักกะทอน ใส่ส้มตำ ทำเป็นน้ำจิ้มทานกับมะม่วงดิบ

เมื่อมหรสพรื่นเริงต่างๆ ภายในงานได้เสร็จสิ้นลง ชาวบ้านก็จะทยอยกันกลับบ้าน เพื่อเตรียมตัวร่วมพิธีทอดกฐินของวัดในวันรุ่งขึ้น

๓.๖ วันทอดกฐินและปราสาทผึ้ง รุ่งเช้าวันถัดมาชาวบ้านท่ากกแกจัดให้มีพิธีทอดกฐินและปราสาทผึ้งพร้อมกัน การทอดกฐิน ตามความหมายของพระไตรปิฎก ได้อธิบายความหมายของคำว่ากฐิน โดยสรุปไว้ ๔ ประการ คือ ข้อแรกเป็นชื่อของกรอบไม้อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ข้อสอง เป็นชื่อของผ้าที่ถวายเป็นพระภิกษุสงฆ์ เพื่อทำจีวรตามแบบหรือกรอบไม้นั้น ข้อสาม เป็นชื่อของบุญกิริยาในการถวายผ้ากฐินเพื่อให้พระสงฆ์ทำจีวร หรือ ข้อสี่ เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ที่จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

นอกจากนี้ คำว่ากฐิน ในอีกความหมายหนึ่ง แปลว่า สุข หมายความว่า ผู้ที่จะรับกฐินได้ต้องบ่มตัวให้สุขเสียก่อน คือการที่พระสงฆ์จะต้องไม่หนีไปค้างคืนวันอื่นเลยตลอดระยะเวลา ๓ เดือน เว้นแต่มีกิจจำเป็นตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าอนุญาตไว้ เพราะฉะนั้น คำว่า กฐิน จึงได้แปลว่า สุข เพราะผู้ที่เข้าจำพรรษาตลอดไตรมาสเท่านั้นที่จะรับกฐินได้ โดยมีความเชื่อว่าพระสงฆ์ที่จำพรรษาคบด้วยปรียวดี ปฏิบัติ ปฏิเวธตามสมควรแก่สติปัญญาและวาสนาบารมีของตน จึงสมควรรับกฐินได้ (สมทรง ปุณณฤทธิ, ๒๕๒๕)

การทอดกฐินในปัจจุบัน ถือว่าเป็นทานพิเศษ กำหนดเวลาปีหนึ่งทอดถวายได้เพียงครั้งเดียว ตามอรรถกถาฎีกาต่าง ๆ พอกำหนดได้ว่าชนิดของกฐินมีสองลักษณะ คือ **จุลกฐิน** การทำจีวร พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท ทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำให้เสร็จภายในกำหนดหนึ่งวัน ทำฝ้าย ปั่น กรอ ตัด เย็บ ย้อม ทำให้เป็นชั้นได้ขนาดตามพระวินัย แล้วทอดถวายให้เสร็จในวันนั้น และ **มหากฐิน** คืออาศัยปัจจัยไทยทานบริวารเครื่องกฐินจำนวนมากไม่รีบด่วน เพื่อจะได้มีส่วนหนึ่งเป็นทุนบำรุงวัด คือทำนวักรรมบ้าง ซ่อมแซมบูรณะของเก่าบ้าง ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า **กฐินสามัคคี**

การทอดกฐินของบ้านท่ากกแก เป็นแบบกฐินสามัคคี โดยมีการนำผ้ากฐินทานกับเครื่องบริวารที่จะถวายไปตั้งไว้ ณ วัดพร้อมกับปราสาทผึ้ง พอถึงวันกำหนดเจ้าภาพผู้เป็นเจ้าของกฐิน จึงพากันไปยังวัดเพื่อทำพิธีถวาย การถวายกฐินนิยมถวายในโบสถ์ ก่อนจะถึงกำหนดเวลาจะเอาเครื่องบริวารกฐินไปจัดตั้งไว้ในโบสถ์ก่อน พอถึงกำหนดเวลาพระสงฆ์ที่จะรับกฐิน จะลงโบสถ์พร้อมกัน นั่งบนอาสนะที่จัดไว้ เจ้าภาพกฐินพร้อมด้วยผู้ร่วมงานจะพากันไปยังโบสถ์ เมื่อถึงหน้าโบสถ์เจ้าหน้าที่จะนำผ้าพระกฐินไปโปรยส่งให้ประธานประธานรับผ้าพระกฐินวางบนมือถือประคอง นำคณะเดินเข้าสู่โบสถ์ แล้วนำผ้าพระกฐินไปวางบนพานที่จัดไว้หน้าพระสงฆ์ และหน้าพระประธานในโบสถ์ คณะที่ตามมาเข้านั่งที่ ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วกราบพระพุทธรูปประธานในโบสถ์แบบเบญจางคประดิษฐ์สามครั้ง แล้วกล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน จบแล้วพระสงฆ์รับ สาธุการ ประธานวางผ้าพระกฐินลงบนพานเช่นเดิม แล้วกลับเข้านั่งที่ ต่อจากนี้ไปเป็นพิธีกรานกฐินของพระสงฆ์

คำกล่าวถวายกฐิน

อิมัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระทุสสัง, สังฆัสสะ,
 โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง,
 กะฐินะจีวะระทุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตวา จะ,
 อิมินา, ทุสเสนะ, กะฐินัง, อัตถะระตุ, อัมหากัง,
 ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ,
 นิพพานะ ปัจจะโย โหตุ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรกฐิน กับของบริวารนี้แก่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน พร้อมกับของบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญฯ

เจ้าภาพกฐินถวาย “ผ้ากฐิน” แก่พระภิกษุ โดยนำถวายตั้งไว้พระภิกษุสงฆ์จะนำไปกระทำพิธี “อุปโลภกฐินและกรานกฐิน” อันเป็น “สังฆกรรม” ถูกต้องตามพระธรรมวินัยของพระผู้มีพระภาคเจ้า

เมื่อพระภิกษุสงฆ์เสร็จพิธีในการกรานกฐิน เรียบร้อยแล้ว คณะจึงถวายผ้าจํานำพรราชา และพระภิกษุสงฆ์จะถอนจีวรเก่าและพินทุอิฐฐานผ้าพร้อมกัน พร้อมทั้งนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ครองผ้าจีวรใหม่ทันที เพื่อเจ้าภาพจะได้อันสงสฺในทันที

จากนั้น พระภิกษุสงฆ์ทักษิณาวัตรรอบพระอุโบสถ พร้อมมาลาพุทธบูชา เมื่อพระภิกษุสงฆ์ครองผ้าจีวรเรียบร้อยแล้ว ได้ทักษิณาวัตรรอบพระอุโบสถพร้อมมาลาพุทธบูชา ๓ รอบ แล้วนำมาสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย ภายในพระอุโบสถ จากนั้นก็ถวายเครื่องบริวารภิกษุทั้งหลายทั้งหมดแด่พระภิกษุสงฆ์ ด้วยการแสดงธรรมของพระภิกษุสงฆ์ เมื่อจบการแสดงธรรมเทศนาแล้ว คณะเจ้าภาพภิกษุ รับด้วย สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมทามิ พร้อมกราบสักการะพระภิกษุสงฆ์พร้อมกัน

จากนั้นกราบบูชาพระรัตนตรัยอีกครั้ง แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล ตั้งโม ๓ จบ กราบลาพระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากนี้ ชาวบ้านท่ากกแกยังได้มีการประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง โดยการนำวิธีการประดับตกแต่งต้นผึ้ง การจัดขบวนแห่ต้นผึ้ง การแห่หอยของชุมชนบ้านท่ากกแก และการแต่งกายของไทหล่ม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ ภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ และนำผ้าทอพื้นบ้านของชุมชนบ้านท่ากกแกออกจัดแสดงรวมถึงจัดจำหน่ายในงานประจำอำเภอ และประจำจังหวัด เช่น งานประเพณีอัฐมพระดำน้ำ งานวัฒนธรรม ไทหล่ม ขนมห่อนุ่นเก่า งานเลี้ยงกลอง ล่องโคมไฟ ไหว้พ่อขุนผาเมือง งานกาชาดมะขามหวาน นครบาลเพชรบูรณ์ งานสภากาแฟ ณ หอวัฒนธรรม จังหวัดเพชรบูรณ์ และงานเฉลิมพระเกียรติ ๕ ธันวาคมหาราช ได้ร่วมพระบารมี ๖๓๔ ปีเมืองเพชรบุรี ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ทำให้งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของบ้านกกแก เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเพชรบูรณ์

กระบวนการฟื้นฟู “แห่ปราสาทผึ้ง” บ้านท่ากกแก ในแต่ละยุคมีรูปแบบและขั้นตอนในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างและสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนการดำเนินงานในรูปแบบตาราง เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานในแต่ละยุค ดังนี้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในแต่ละช่วง

ขั้นตอน	ช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๐	ช่วงแห่งการฟื้นฟู (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖)	การเข้ามามีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ปัจจุบัน)
กำหนดจัดงาน	วันออกพรรษา ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๑	จัดพร้อมงานทอดกฐิน ระหว่างเดือน ๑๑ จนถึง เดือน ๑๒ ของทุกปี	จัดพร้อมงานทอดกฐิน ระหว่างเดือน ๑๑ จนถึง เดือน ๑๒ ของทุกปี
สถานที่จัดทำปราสาทผึ้ง	บ้านเจ้าภาพ	วัดท่ากกแก	วัดท่ากกแก
วัสดุอุปกรณ์	ได้จากการจัดหาจากป่าในหมู่บ้าน และชาวบ้านช่วยกันบริจาค	ได้จากการจัดหาจากป่าในหมู่บ้าน เพื่อนชาวบ้านกันบริจาค และจัดซื้อจากร้านค้าในตลาด	ได้จากการจัดหาจากป่าในหมู่บ้าน เพื่อนชาวบ้านกันบริจาค และจัดซื้อจากร้านค้าในตลาด
งบประมาณในการจัดงาน	เจ้าภาพและเงินทำบุญจากเพื่อนบ้าน	เงินเรียไ้รจากชาวบ้าน	เงินเรียไ้รจากชาวบ้าน และงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลตาลเดี่ยว ๕๐,๐๐๐ บาท

ขั้นตอน	ช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๐	ช่วงแห่งการฟื้นฟู (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖)	การเข้ามามีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน)
การจัดทำต้นฝั้ และสิ่งของที่ใช้ ในงาน	เจ้าภาพและเพื่อนบ้านใน ละแวกเดียวกัน	เริ่มแรกมีเพียงกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ ระยะหลังได้รับความร่วมมือ จากผู้นำชุมชน ชาวบ้านและ เยาวชน บางกลุ่มผลิตเปลี่ยนกัน มาช่วยงาน	กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเยาวชน ผลิตเปลี่ยนกันมาช่วยงาน และ ได้รับความร่วมมือจากเทศบาล ตำบลตาลเดี่ยวจัดสถานที่ในวัน งาน
รูปแบบงาน	ทำปราสาทผึ้งและทอดให้แล้ว เสร็จภายในวันเดียว	งานแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้ 1. จัดทำต้นปราสาทผึ้งไว้ ต้อง ทำให้เสร็จก่อนถึงวันงาน 2. วันแห่ต้นปราสาทผึ้งไปถวาย ที่วัด 3. ช่วงเช้าของวัดถัดมานำต้น ปราสาทผึ้งมาทอดพร้อมกันกับ งานทอดกฐิน	งานแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้ 1. จัดทำต้นปราสาทผึ้งไว้ ต้อง ทำให้เสร็จก่อนถึงวันงาน 2. วันแห่ต้นปราสาทผึ้งไปถวาย ที่วัด 3. ช่วงเช้าของวัดถัดมานำต้น ปราสาทผึ้งมาทอดพร้อมกันกับ งานทอดกฐิน

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในแต่ละช่วง (ต่อ)

ขั้นตอน	ช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๐	ช่วงแห่งการฟื้นฟู (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๖)	การเข้ามามีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐ (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน)
กิจกรรมวันงาน	- ขบวนแห่ปราสาทผึ้งทางเรือ ดนตรีพื้นบ้าน	- ขบวนแห่ทางบกพร้อมดนตรี พื้นบ้านนำขบวน - พิธีเปิดงาน - กิจกรรมรื่นเริงการฟ้อนรำ โดย วงวงดนตรีพื้นบ้าน	- ขบวนแห่ทางบกพร้อมดนตรี พื้นบ้านนำขบวน - พิธีเปิดงาน - กิจกรรมการแสดงฟ้อนกลอง โบราณ - กิจกรรมการเดินแฟชั่นโชว์ เครื่องแต่งกายของวัฒนธรรม ไทหล่ม - กิจกรรมจำลองวิถีชีวิตของไทย หล่ม ผู้บ่าวเป่าแคน ผู้สาวเข็น ฝ้าย - กิจกรรมการแสดงเส็งกลองหาง - ตลาดพื้นบ้านไทหล่ม
วัตถุประสงค์ ใน การจัดงาน	เพื่อสืบทอดงานประเพณีของ ท้องถิ่น ตามความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา และความเชื่อ ในสิ่งเหนือธรรมชาติ	- เพื่อฟื้นฟูงานประเพณีของ ท้องถิ่น - เพื่อสืบทอดงานประเพณีของ ท้องถิ่น ตามความเชื่อทาง	- เพื่อฟื้นฟูงานประเพณีของ ท้องถิ่น - เพื่อสืบทอดงานประเพณีของ ท้องถิ่น ตามความเชื่อทาง

		พระพุทธศาสนา และความเชื่อ ในสิ่งเหนือธรรมชาติ	พระพุทธศาสนา และความเชื่อ ในสิ่งเหนือธรรมชาติ - เพื่อประสานความร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐในการจัดงาน ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง - เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและ เศรษฐกิจชุมชน
--	--	--	--

จึงเห็นได้ว่า พลวัตของงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก มีรูปแบบการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ดังนี้

การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการจัดงานตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งจะจัดตรงกับวันออกพรรษา คือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ นิยมจัดงานให้แล้วเสร็จภายในวันเดียว โดยช่วงเช้าหลังจากกลับจากทำบุญที่วัดก็จะมารวมตัวกันที่บ้านเจ้าภาพ เพื่อช่วยกันจัดทำต้นปราสาทผึ้ง และนำไปทอดที่วัดโดยใช้ขบวนแห่ทางเรือ

การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๖ เมื่อเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชุมชนจึงมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งขึ้นมาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ และได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน รวมถึงเปลี่ยนมาจัดพร้อมงานทอดกฐิน ระหว่างเดือน ๑๑ จนถึง เดือน ๑๒ ของทุกปี โดยสถานที่ในการจัดทำต้นปราสาทผึ้งในช่วงที่มีการฟื้นฟูงานประเพณีนี้ กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านจะมารวมตัวกันทำต้นปราสาทผึ้งกันที่วัดท่ากกแก วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำต้นปราสาทผึ้งหาได้จากในหมู่บ้าน และชาวบ้านนำมาบริจาค มีเพียงส่วนน้อยที่หาซื้อจากร้านค้าในตลาด งบประมาณที่ใช้ในการจัดงานได้จากการการเรียไ้เงินทำบุญของชาวบ้าน ครั้วเรือนละ ๑๐๐ บาท

การจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ปัจจุบัน ชุมชนบ้านท่ากกแก ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาให้การสนับสนุนการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ดังนี้ เทศบาลตำบลตาลเดี่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง และได้สนับสนุนงบประมาณ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และสนับสนุนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ในด้านองค์ความรู้ต่างๆ และจากประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง และแนวคิดในการจัดงาน ข้าวของเครื่องใช้ในงานได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ และเยาวชนผลัดเปลี่ยนกันมาช่วยงานที่วัดท่ากกแก โดยมีระยะเวลาในการเตรียมงานประมาณ ๑ เดือน นอกจากนี้วันงานยังได้มีการเพิ่มเติมนกิจกรรมอีกมากมาย เช่น กิจกรรมการแสดงฟ้อนกลองโบราณ แพนชั่นโชว์เครื่องแต่งกายของวัฒนธรรมไทหล่ม การจำลองวิถีชีวิตของไทหล่ม ผู้บ่าวเป่าแคน ผู้สาวเข็นฝ้าย กิจกรรมการแสดงสิ่งกลองหาง และตลาดพื้นบ้านไทหล่ม เพื่อเป็นการดึงดูดชาวบ้านและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาร่วมงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

การฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก เป็นการดำเนินการเพื่อที่จะอนุรักษ์ความดั้งเดิมของท้องถิ่น แต่เมื่อเริ่มกระบวนการฟื้นฟูไปได้ระยะหนึ่ง ทำให้ชุมชนเริ่มมีการปรับตัวที่จะเรียนรู้ที่จะใช้กระบวนการฟื้นฟูงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งให้สามารถลื่นไถลไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ และใช้ดึงดูดความสนใจของชาวบ้าน และเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานประเพณี เช่น การเพิ่มเติมกิจกรรมภายในงานให้มีความน่าสนใจ เยาวชนที่เข้าร่วมงานเกิดความสุขสนุกสนานและอยากมาร่วมกิจกรรมในงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

แนวทางการนำไปปฏิบัติใช้

๑. เผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
๓. บูรณาการกับการเรียนการสอน รายวิชา HSPA๔๐๖ จริยธรรมสำหรับนักบริหาร

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการลงพื้นที่ ทบทวน ข้อมูลให้ครบถ้วนทุกอำเภอในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ใช้ศึกษาหาความรู้ สืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๕๒). โครงการ “เที่ยวไทยครบครัน เศรษฐกิจไทยคึกคัก.” กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต). (๒๕๔๘). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.

สมทรง ปุณฺณฤทธิ. (๒๕๒๕). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมบูชา.

สมทรง ปุณฺณฤทธิ. (๒๕๒๕). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมบูชา.

สิริวิมล คำคลี. (๒๕๕๕). “วิวัฒนาการของประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง จังหวัดสกลนคร.” รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

บุคคลอ้างอิง

ฉันทยา คำมี. (๒๕๕๘). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

บุญโฮม มาลี. (๒๕๖๒). หัวหน้าคุ้มบ้าน. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

พระสมุห์ไพศาล ภทรมณี. (๒๕๖๒). เจ้าอาวาสวัดท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

ยอด สายแสงจันทร์. (๒๕๕๘). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

สังเวียน สุนลี. (๒๕๕๘). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

หนูทอง แสงด้วง. (๒๕๕๘). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

หนูพิน ล้วนทอง. (๒๕๕๘). ราษฎรชุมชนบ้านท่ากกแก. สัมภาษณ์, ๑ พฤศจิกายน.

ภาคผนวก
รายละเอียดรายวิชา (มคอ. ๓) ที่ใช้บูรณาการ

	รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3)
	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

หมวดที่ 1 ข้อมูลโดยทั่วไป

1. รหัสและชื่อรายวิชา
HSPA406 จริยธรรมสำหรับนักบริหาร (Ethics for Administration)
2. จำนวนหน่วยกิต
3 (3-0-6)
3. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
4. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน
อาจารย์ ดร. ศศุดี คำมี อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน ผศ.ดร. สุวัฒน์ อินทรประไพ อาจารย์ผู้สอน ผศ.จ.ศ.อ. ดร. จุฬา เจริญวงศ์ อาจารย์ผู้สอน ผศ.ดร.สุกัญช ตรีเทศ อาจารย์ผู้สอน
5. ภาคการศึกษา/ชั้นปีที่เรียน
ภาคการศึกษาที่ 1/2564
6. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite)
ไม่มี
7. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites)
ไม่มี
8. สถานที่เรียน
อาคาร 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
9. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด
1 พฤษภาคม 2564

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

2. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

หมวดที่ 3 ลักษณะและการดำเนินการ

1. คำอธิบายของรายวิชา

หมวดวิชาเฉพาะ วิชาแกน

HSPA406 จริยธรรมสำหรับนักบริหาร

3(3-0-6)

Ethics for Administrator

ศึกษาแนวคิด ที่มา ความหมายของจริยธรรม หลักการ อุดมการณ์ และเหตุผลที่ต้องมีจริยธรรม หลักจริยธรรม จริยศาสตร์ เกี่ยวกับการบริหาร คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ สำหรับนักบริหาร ทั้งในภาครัฐและเอกชน วิธีการสร้างจริยธรรมในองค์กร เน้นจริยธรรมของผู้บริหาร และจริยธรรมของพนักงานรวมทั้งศึกษาถึงวิธีสร้างขวัญและกำลังใจ และการลงโทษที่เหมาะสมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาองค์กร

Study principle, ideology and moral for administrators both in public and private sectors including the study of the morale and motivation oriented promotion approach, and appropriate punishment for subordinates.

2. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

หน่วยกิต	จำนวนชั่วโมงต่อภาคการศึกษา			
	บรรยาย	การฝึกปฏิบัติ/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง	สอนเสริม
3(3-0-6)	45 ชั่วโมง ต่อภาค การศึกษา	ไม่มีการฝึกปฏิบัติ	3-5 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์	ตามความ ต้องการของ นักศึกษา

3. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

ตารางการให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

รายวิชา	อาจารย์ ผู้สอน	วัน-เวลา ให้ คำปรึกษา	สถานที่ หรือ หมายเลข ห้อง ผู้สอน	หมายเลข โทรศัพท์ ผู้สอน	ที่อยู่ของ E-mail ผู้สอน	รวมจำนวน ชั่วโมงต่อ สัปดาห์ ที่ให้ คำปรึกษา
จริยธรรม สำหรับนัก บริหาร	อ.ดร.สดุดี คำมี อ.จสอ.ดร. จุฬา เจริญ วงศ์ อ.ดร. สุวัฒน์ อินทร	วันพุธ 13.00- 16.00 น.	ห้อง 8/1408	064- 0326543	Sadudee355@hotmail.com	3 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์

	ประไพ					
--	-------	--	--	--	--	--

หมวดที่ 4 การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม		
1.1 ผลการเรียนรู้	1.2 กลยุทธ์/วิธีการสอน	1.3 กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
1 มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต 2 มีความรับผิดชอบ มีวินัย ตรงต่อเวลา 3 มีภาวะผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี รู้จักการทำงานเป็นทีม 4 เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ขยันหมั่นเพียร อดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 5 เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ รักษาความลับขององค์กร	1 การสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2 สอน คุณธรรม จริยธรรม แทรกในเนื้อหา 3 มีกิจกรรมส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม 4 นำเหตุการณ์ที่ผู้เรียนสนใจ มาให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดวิเคราะห์และหาทางแก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง 5 ให้ผู้เรียนฝึกฝนการทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	1 ใช้แบบสอบถามมาตรฐานที่วัดคุณธรรม จริยธรรม ให้นักศึกษาประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2 สัมภาษณ์เพื่อนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ในเรื่องความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ 3 ประเมินโดยสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก โดยมีการบันทึกคะแนนระหว่างการเรียนการสอน 4 ประเมินโดยสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก โดยมีการบันทึกคะแนนระหว่างการเรียนการสอน 5 ประเมินโดยสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก โดยมีการบันทึกคะแนนระหว่างการเรียนการสอน
2. ด้านความรู้		
2.1 ผลการเรียนรู้	2.2 กลยุทธ์/วิธีการสอน	2.3 กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
1 นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีที่สำคัญ 2 นักศึกษามีทักษะทางปัญญา นำความรู้มาใช้ในสังคมในประเด็นที่เหมาะสม 3 นักศึกษามีทักษะในการวิเคราะห์ การสื่อสาร รวมทั้งการประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม 4 นักศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ที่ได้ศึกษากับความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ	1 บรรยาย อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอ รายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายงานให้ค้นคว้า 2 บอกถึงแหล่งข้อมูลเพื่อให้ นักศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูล สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3 จัดประชุมแบ่งงาน ติดตามงาน เป็นระยะเวลาที่กำหนด	1 ประเมินจากทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี 2 ประเมินผลจากผลงานที่ได้รับมอบหมาย ตามหัวข้อที่กำหนด โดยอ้างอิงทฤษฎีในวิชาที่เกี่ยวข้อง 3 ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนของ

และปฏิบัติ 5 นักศึกษาเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง	หรือตามความเหมาะสม 4 จัดทำรายงานผล วิเคราะห์ความต้องการ และนำเสนอ 5 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้	นักศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
---	---	------------------------------

3. ด้านทักษะทางปัญญา

3.1 ผลการเรียนรู้	3.2 กลยุทธ์/วิธีการสอน	3.3 กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
1 สามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวม	1 มอบหมายโจทย์ปัญหา ให้ฝึกการค้นคว้าหาความต้องการ และวิเคราะห์ผลความต้องการ	1 ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง
2 ความสามารถในการสืบค้น ศึกษา วิเคราะห์ ประเมินสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา	2 จัดทำรายงานผลวิเคราะห์ความต้องการ และนำเสนอ	2 ประเมินจากข้อมูลที่ได้รับจากที่นักศึกษาไปสัมภาษณ์
3 ความสามารถรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปประเด็นปัญหา	3 ประชุมร่วมกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา	3 ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง
4 ความสามารถประยุกต์ความรู้และทักษะการวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม	4 มอบหมายโจทย์ปัญหา ด้านทฤษฎีองค์การให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้า	
5 สามารถนำความรู้ไปเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจและสร้างสรรค์สังคม	5 การนำเสนอด้านการจัดทำรายงานและการนำเสนอร่วมกัน	

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

4.1 ผลการเรียนรู้	4.2 กลยุทธ์/วิธีการสอน	4.3 กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
1 สามารถให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ในกลุ่มทั้งในบทบาทของผู้นำหรือในบทบาทของผู้ร่วมทีมทำงาน	1 สร้างกิจกรรมสถานการณ์การละลายพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความรู้รัก สามัคคี พร้อมทำงานเป็นทีม	1 ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง
2 สามารถใช้ความรู้ในศาสตร์มาชี้นำสังคมในประเด็นที่เหมาะสม	2 มอบหมายงานที่ต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม	2 ประเมินจากข้อมูลที่ได้รับจากที่นักศึกษาไปสัมภาษณ์
3 มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเองและรับผิดชอบงานในกลุ่ม	3 มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจน มอบหมายงานที่ต้องพูดคุย ประชุมร่วมกัน เพื่อบอกหมาย	3 ประเมินจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง

4 สามารถเป็นผู้ริเริ่มแสดงประเด็นในการแก้ไขสถานการณ์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม พร้อมทั้งแสดงจุดยืนอย่างพอเหมาะทั้งของตนเองและของกลุ่ม 5 มีความรับผิดชอบการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของตนเองและทางวิชาชีพอย่าง ต่อเนื่องเรียนรู้ภาวะทางอารมณ์ของตนเอง เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ เทคนิคการขอความช่วยเหลือ หรือขอ ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการทำงาน 6 สามารถวางตัวในตำแหน่งงานที่ได้รับ มอบหมายได้อย่างเหมาะสม 7 กล้าแสดงความคิดเห็นในขอบเขตของ งานและภาระหน้าที่ 8 พัฒนาตนเองจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากการฝึกอบรม หรือการสอบถาม เพื่อนร่วมงาน	งาน ติดตามงาน ประเมินผล	
--	-------------------------	--

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5.1 ผลการเรียนรู้	5.2 กลยุทธ์/วิธีการสอน	5.3 กลยุทธ์/วิธีการประเมินผล
1 ทักษะในการใช้เครื่องมือที่จำเป็นที่มีอยู่ ในปัจจุบันต่อการค้นคว้าและนำเสนองาน 2 ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งปากเปล่าและการเขียน เลือกใช้ รูปแบบของสื่อการนำเสนออย่าง เหมาะสม 3 ทักษะในการใช้สารสนเทศและ เทคโนโลยีสื่อสารอย่างเหมาะสม 4 ทักษะในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ ซอฟต์แวร์ ในการสื่อสารเพื่อ สนับสนุนการทำงาน เช่น การโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น ประสานการทำงาน การรับ-ส่งงาน การซักถามข้อสงสัย 5 สามารถใช้เทคโนโลยี หรือ	1 มอบหมายงานผ่านระบบ เทคโนโลยี การใช้ทักษะด้าน เทคโนโลยี ในการนำเสนอ ข้อมูล 2 มอบหมายงานที่ต้องมีการ สื่อสารโดยใช้ภาษาทั้งไทยและ ต่างประเทศ ทั้งการพูด การ เขียน ในการประสานงาน 3 มอบหมายงานที่ต้องใช้ เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา หรือนำเสนองาน	1 ประเมินจากเอกสาร ที่นำเสนอ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็น สื่อ 2 ประเมินจากเอกสารที่เขียน เช่น E-Mail ที่ใช้สื่อสารเพื่อการทำงาน 3 ประเมินจากผลการแก้ปัญหา โดยเน้นความถูกต้องเหมาะสม

อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า หาข้อมูล ประกอบการทำงาน 6 สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เหมาะสม และส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน		
---	--	--

หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

1. แผนการสอน

ลำดับ ที่	เนื้อหา	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	การวัดผล	อาจารย์ผู้สอน
1	- แนะนำลักษณะวิชา ขอบข่ายการเรียนรู้ - สำรวจความคาดหวังของผู้เรียน - วางข้อตกลงรายวิชาร่วมกัน - แนะนำหนังสือ/เอกสารอ่านประกอบการสอน - กรอบแนวคิดสำหรับนักบริหารและจริยธรรมสำหรับนักบริหาร	3	- แนะนำลักษณะวิชา - แผนการสอน,กิจกรรม- - การสอนและการประเมินผล - ความคาดหวังของนักศึกษา และข้อตกลงร่วมกัน		สดุดี คำมี
2	- ความหมายของคุณธรรม - ความหมายของจริยธรรม - จริยศาสตร์ - ผู้บริหาร - นักบริหาร	3	- การบรรยาย การตอบข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท		สดุดี คำมี
3	ผู้บริหารกับการมีคุณธรรม - พรหมวิหาร 4 - อิทธิบาท 4 - ธรรมอันทำให้งาม 2 อย่าง - ผู้บริหารพึงรู้ธรรมะ 2 อย่าง	3	- การบรรยาย การตอบข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สดุดี คำมี
4	บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร	3	- การบรรยาย การตอบ	แบบทดสอบ	สดุดี คำมี

	-บทบาทในฐานะที่เป็นผู้นำ -บทบาทระหว่างผู้บริหารด้วยกัน -บทบาทต่อผู้ใต้บังคับบัญชา		ข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	การวัดความรู้	
5	ความรับผิดชอบของผู้บริหาร -ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง -ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ตามอำนาจหน้าที่ -ความรับผิดชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชา	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
6	จรรยาบรรณของผู้บริหาร -จรรยาบรรณวิชาชีพ -ความหมายของจรรยาบรรณ -การประพฤติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
7	ทฤษฎีทางการเมืองและจริยธรรมในการบริหาร	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
8	-ผู้บริหารจะต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง -การประพฤติตนของผู้บริหาร	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม - กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
9	ปัญหาของผู้บริหารเกี่ยวกับคุณธรรม -ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร -ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับเพื่อนร่วมงาน -ปัญหาระหว่างผู้บริหารด้วยกันเอง -ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคคลทั่วไป	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
10	การส่งเสริมและการพัฒนาคุณธรรม	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี
11	ค่านิยมในการทำงาน	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สรุปดี คำมี

			กิจกรรมท้ายบท		
12	ผู้บริหารในอุดมคติที่ผู้ได้บังคับบัญชาชอบ	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สคูดี คำมี
13	แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สคูดี คำมี
14	การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาองค์กร	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สคูดี คำมี
15	ทบทวนบทเรียนที่เรียนมาทั้งหมดและแนะนำการอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบปลายภาค	3	- การบรรยาย การตอบ ข้อซักถาม กิจกรรมท้ายบท	แบบทดสอบ การวัดความรู้	สคูดี คำมี
16	สอบปลายภาค				

2. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

กิจกรรมที่	ผลการเรียนรู้*	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมิน
1		ทดสอบย่อยครั้งที่ 1 สอบระหว่างภาค ทดสอบย่อยครั้งที่ 2 สอบปลายภาค	4 8 12 16	10% 20% 10% 40%
2		วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอ รายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน	ตลอดภาค การศึกษา	20%

หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

1. ตำราและเอกสารหลัก เอกสารประกอบการสอน วิชาจริยธรรมสำหรับนักบริหาร
2. เอกสารและข้อมูลแนะนำ -

หมวดที่ 7 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

1. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา

- การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน
- แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา

2. กลยุทธ์การประเมินการสอน

- การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน
- ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา
- การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้

3. การปรับปรุงการสอน

- สัมมนาการจัดการเรียนการสอน
- การวิจัยในและนอกชั้นเรียน

4. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา

- การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์ผู้สอน
- มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม

5. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

- ปรับปรุงรายวิชาทุก 3 ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 4
- เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์ท่านอื่น ๆ

พลวัต:
ปราสาทผึ้งบ้านท่ากกแก
ตำบลตาลเดี่ยว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

